

Motion till riksdagen 2024/25:3110

av **Lawen Redar m.fl. (S)**

Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2025 inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid enligt förslaget i tabellen i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka den kulturella bildningen och det gemensamma språket och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om konstnärlig frihet och armlängds avstånd och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda frågan om hur staten kan bidra till att stärka kulturskolan i Sverige, både vad gäller kompetensförsörjningsfrågan och frågan om tillgång till utbildade kulturskolelärare och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över alla barns jämlika förutsättningar att delta i kulturskolans verksamhet och säkra tillgången till kulturskola i alla kommuner och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka kulturskolans anslag och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avvisa nedskärning på 14,5 miljoner kronor på anslaget 1:2 och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda frågan om hur barn och unga ska garanteras tillgång till kultur, scenkonst och eget skapande och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om regional kultur och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga frågan om att Kulturanalys ska få ett utökat uppdrag att ta fram statistik över den ideella kultursektorn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till dialog med dansutbildningarna, företrädare för dansen, både

- institutionerna och de fria utövarna, samt dansscenerna i Sverige för att förbättra dansens infrastruktur i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda den svenska musikens villkor och förutsättningar och tillkännager detta för regeringen.
  13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över frågan om en förlängning av blåsmusiksatsningen och beakta att prioritera frågan i sin styrning av ansvarig myndighet och tillkännager detta för regeringen.
  14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en konsekvensanalys av nedskärningarna på de nationella scenerna och tillkännager detta för regeringen.
  15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta Kungliga Operans förslag Alternativet och att verka för en blocköverskridande överenskommelse avseende Kungliga Operans renovering och tillkännager detta för regeringen.
  16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta initiativ till en utredning om hur man ska stödja och främja litteraturproduktion i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
  17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en konsekvensanalys av nedläggningar av folkbibliotek och tillkännager detta för regeringen.
  18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt lägga fram en proposition på grundval av utredningen Arkivering av det digitala kulturarvet och tillkännager detta för regeringen.
  19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ny modern lag om pliktmaterial för att säkra insamling av och tillgång till såväl tryckt som digitalt material och tillkännager detta för regeringen.
  20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en fortsatt satsning på nationella minoritetens bibliotek och tillkännager detta för regeringen.
  21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en fortsatt satsning på språkcentrum och tillkännager detta för regeringen.
  22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka de nationella minoritetskulturererna i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
  23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inrättandet av en kulturkanon och tillkännager detta för regeringen.
  24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om angiverilagens tillämpning på våra folkbibliotek med hänsyn tagen till bibliotekslagen och tillkännager detta för regeringen.
  25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hur angiverilagen skulle kunna påverka folkbibliotekariernas yrkesroll och tillkännager detta för regeringen.
  26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bildkonst, arkitektur och design och tillkännager detta för regeringen.
  27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de kulturella och kreativa branscherna och tillkännager detta för regeringen.
  28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Form/Design Centers nationella uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
  29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hemslöjd och tillkännager detta för regeringen.

30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om enprocentsregeln och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om konstnärernas villkor och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att remissbehandla SGI-utredningen och fortsätta det påbörjade arbetet och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utvecklingen av AI och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa utvecklingen på upphovsrättsområdet och vidta nödvändiga åtgärder och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utvärdering av stödet till allianserna och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de kulturellt yrkesverksamma och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stötta Icorn-programmet och andra lokala fristadssystem och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att internationellt lyfta frågan om konstnärlig frihet och fristäder och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utifrån Arkivutredningens betänkande skyndsamt lägga fram en proposition och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna, främja och utveckla Sveriges kulturmiljöer samt göra en översyn och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kulturarvet ska vara tillgängligt för alla och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om repatriering av samiska kvarlevor och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinföra fri entré på vissa statliga museer och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fri entré-museerna ska arbeta för att bredda besöksdeltagandet och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om världsarven och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om det kyrkliga kulturarvet och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kulturarvet i händelse av kris eller krig och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett råd för skydd av kulturarvet och dess finansiering och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kulturfastigheter och vikten av blocköverskridande samtal och tillkännager detta för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hågkomstresor och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sammanslagningen av Myndigheten för stöd till trossamfund och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och tillkännager detta för regeringen.

52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning om utländsk finansiering av trossamfund och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om demokrativillkor och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om filmpolitikens framtid och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om audiovisuell avgift och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda frågan om sänkt biografmoms och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om produktionsincitament och ansökningsprocessen och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om spelbranschen och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om parlamentarisk utredning om mediepolitiken och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om blocköverskridande samverkan om public service och tillkännager detta för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ungdomspolitik som stärker ungdomars levnadsvillkor och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat stöd till utbildning av fritidsledare och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram riktlinjer för att värna civilsamhällets särart och tillkännager detta för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag som motverkar fusk och felaktigt utnyttjande av bidrag inom civilsamhället och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om allmänna samlingslokaler och ökat anslag och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat stöd till idrotten och tillkännager detta för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fritidskortet och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om parasport för unga och tillkännager detta för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ledarsatsning och tillkännager detta för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om elitidrottarens villkor och tillkännager detta för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av renovering och nybyggnation av idrottsanläggningar och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om 51-procentsregeln och tillkännager detta för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om e-sport och tillkännager detta för regeringen.
74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om friluftslivspolitik och ökade anslag och tillkännager detta för regeringen.

75. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bidrag till folkbildningen/studieförbunden samt ökade anslag och tillkännager detta för regeringen.
76. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om det särskilda utbildningsstödet och tillkännager detta för regeringen.
77. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fritidsledarutbildningen och ökande anslag och tillkännager detta för regeringen.
78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning av olicensierade spel och tillkännager detta för regeringen.
79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om problemspelande och tillkännager detta för regeringen.
80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en aktör likt IQ inom spelområdet och tillkännager detta för regeringen.
81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om köp av fördelar och tillbehör i spel riktade till barn och tillkännager detta för regeringen.
82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om spellicenser och avgifter för små föreningsdrivna lotterier och tillkännager detta för regeringen.
83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör vara fortsatt möjligt att bedriva väl reglerade lotterier för allmännyttiga ändamål, så också för politiska partier, och att regeringen inte bör gå vidare med utredningens förslag och tillkännager detta för regeringen.

Anslagsförändringar, sammanfattning

- Anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete tillförs 192 miljoner kronor, varav 177,5 miljoner kronor till kulturskolan samt 14,5 miljoner kronor till vissa övriga verksamheter under detta anslag.
- Anslag 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet ökas med 200 miljoner kronor.
- Anslag 7:2 Bidrag till kulturmiljövård tillförs 5 miljoner kronor avseende de svenska världsarven.
- Anslag 8:1 Centrala museer: Myndigheter tillförs 100 mkr, fri entré på statliga muséer.
- Anslag 13:1 Stöd till idrotten tillförs 645 miljoner kronor för stöd till barn och ungas idrott (250 miljoner kronor), stöd till parasporten för barn och unga (100 miljoner kronor), ledarsatsning, nationell samordning av utlåning av utrustning för idrotts- och friluftsliv (4 miljoner kronor).
- Anslag 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler tillförs 50 miljoner kronor.
- Anslag 13:3 Stöd till friluftsförbund tillförs 75 miljoner kronor.
- Anslag 14:1 Statsbidrag till studieförbund tillförs 350 mkr till Studieförbunden
- Anslag 14:2 Statsbidrag till folkhögskolor tillförs 75 mkr avseende fritidsledarutbildning

Anslagsförslag för 2025 för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Statens kulturråd	76 668	±0
1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	454 582	192 000
1:3 Skapande skola	226 464	±0
1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	45 153	±0
1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler	9 753	±0
1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet	1 689 455	200 000
1:7 Myndigheten för kulturanalys	20 318	±0
2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	1 134 044	±0
2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	249 098	±0
2:3 Statens musikverk	105 775	±0
3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	203 678	±0
3:2 Myndigheten för tillgängliga medier	150 931	±0
3:3 Institutet för språk och folkminnen	76 566	±0
4:1 Statens konstråd	12 096	±0
4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	42 518	±0
4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor	11 947	±0
4:4 Bidrag till bild- och formområdet	45 608	±0
5:1 Konstnärsnämnden	24 829	±0
5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	558 530	±0
6:1 Riksarkivet	509 579	±0
7:1 Riksantikvarieämbetet	325 784	±0
7:2 Bidrag till kulturmiljövård	299 782	5 000
7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning	490 000	±0
7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer	8 000	±0
8:1 Centrala museer: Myndigheter	1 556 061	100 000
8:2 Centrala museer: Stiftelser	275 714	±0
8:3 Bidrag till vissa museer	79 218	±0
8:4 Forum för levande historia	64 036	±0
8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	80	±0
9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund	19 032	±0
9:2 Stöd till trossamfund	82 700	±0
10:1 Filmstöd	554 444	±0
11:1 Sändningar av TV Finland	9 574	±0
11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	3 531	±0
11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet	733	±0
11:4 Stöd till taltidningar	43 406	±0
12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	66 805	±0
12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	290 680	±0
12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitik	2 000	±0

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
13:1 Stöd till idrotten	2 126 811	645 000
13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler	52 164	50 000
13:3 Stöd till friluftsförbund	104 785	75 000
13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15 000	±0
13:5 Insatser för den ideella sektorn	273 758	±0
14:1 Statsbidrag till studieförbund	1 641 023	350 000
14:2 Statsbidrag till folkhögskolor	2 446 760	75 000
14:3 Bidrag till tolkutbildning	57 331	±0
14:4 Särskilt utbildningsstöd	227 158	±0
15:1 Spelinspektionen	97 932	±0
99:1 Nationell samordning av utlåning av utrustning för idrotts- och friluftsliv	±0	4 000
Summa	16 861 894	1 696 000

Politikens inriktning

I det demokratiska samhället är människan målet. Socialdemokratien vill forma ett samhälle grundat på demokratins ideal och alla människors lika värde och lika rätt. Människan ska vara fri att utvecklas som individ, råda över sitt eget liv, forma sin tillvaro efter egna önsknings och påverka det egna samhället. Denna frihet ska gälla alla.

Socialdemokratien vill låta demokratins ideal prägla hela samhället och människors inbördes förhållande. Medborgarnas gemensamma vilja, utvecklad i en fri och öppen debatt och uttalad i demokratiska val, är alltid överordnad andra maktanspråk och intressen. Demokratien har därför företräde före marknaden. Genom demokratien bestämmer medborgarna vilka principer som ska styra samhällsutvecklingen och hur uppgifter och ansvar ska fördelas mellan det gemensamma och det enskilda, mellan det offentliga och marknaden.

Demokrati förutsätter frihet från fattigdom och fruktan men också frihet och möjlighet att utvecklas i gemenskap med andra människor. Därför måste de politiska friheterna bindas samman med grundläggande ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Demokrati är mer än en ordning för att fatta och verkställa beslut. Demokrati är ett värdesystem, som måste genomsyra hela samhällslivet. De medborgerliga fri- och rättigheterna bildar den nödvändiga utgångspunkten, men de är inte tillräckliga: de måste också byggas på med rätten till personlig utveckling, till social trygghet och till inflytande och delaktighet såväl i arbetslivet som i vardagslivet. Bara då kan människor delta i demokratien fullt ut. Därför måste demokratien utvidgas även på det ekonomiska och sociala området.

I principen om demokratins företräde ligger övertygelsen om att samhällsutvecklingen kan påverkas och styras. Att skapa denna tilltro, och se till att människor själva kan forma sin framtid, tillhör socialdemokratins viktigaste uppgifter.

Kultur och bildning handlar för oss om människans personliga frihet och samhällets utveckling. Kulturens frigörande förmåga är en avgörande motvikt mot auktoritära

krafters strävan att ta makten över tanken. Sedan socialdemokratins begynnelse har det funnits en stark drivkraft att genom kulturen öka bildningen hos befolkningen för att åstadkomma ett demokratiskt samhälle och adressera den ojämlika struktureringen av samhället. Upplysta, bildade människor kan ta makten i sina egna händer och vägra acceptera en underordnande struktur. För oss socialdemokrater har därför kulturen och demokratin gått hand i hand, varigenom en aktiv kulturpolitik alltid varit demokratins katalysator.

Den demokratiska kulturpolitiken utmanas nu av Sveriges andra största parti. Sverigedemokraternas kultursyn har fått inflytande över regeringens kulturpolitik samt kulturpolitiska frågor kommunalt och regionalt. Ideologisk nedmontering av studieförbund och folkbildning, lokala begränsningar av bokinköp och boksamtal på de allmänna folkbiblioteken, svag respekt för den grundläggande kulturpolitiska principen om armlängds avstånd samt attacker mot public service och mot journalistisk granskningsverksamhet är bara några exempel. I en vetenskaplig artikel från Nordicom beskrivs hur sociala medier används av regeringsunderlagets riksdagsledamöter för att kritisera nyhetsmedier, inte minst i syfte att ifrågasätta public services opartiskhet. Samhällsprogrammet Kalla fakta i TV4 har nyligen visat hur Sverigedemokraternas partikansli driver en trollfabrik med fejkade konton som försöker påverka opinionen i Sverige. Dessa avslöjanden gällde anställda på partikansliet, men det väcker givetvis frågor även kring de anställda som i dag finns på Regeringskansliet. Vi socialdemokrater kommer fortsatt att stå upp för fri kultur, ett öppet och demokratiskt åsiktsutbyte och fri journalistik.

Det har blivit allt mer angeläget att stå upp för yttrandefrihet, det fria ordet och oberoende medier. Kunskapsutbyte och journalistik är en drivkraft för utveckling, demokrati och sammanhållning. Mediemångfald, lokalmedia och journalistisk närvaro i hela landet är av särskild vikt. Arbetet för källkritik och mot faktaresistens är grundläggande för den fria åsiktsbildningen och därmed för det demokratiska samtalet. Genom sin kombination av aktualitetsprogram, underhållning och smalare innehåll vill vi att Sveriges Television, Sveriges Radio och Utbildningsradion fortsatt bidrar till nyhetsförmedling och kulturupplevelser. Socialdemokraterna vill grundlagsskydda public service.

Vi socialdemokrater beklagar att den parlamentariska public service-kommitténs betänkande inte uppnådde enighet. Tidöpartierna har under utredningsarbetet visat att Tidöavtalet har företrädare framför en parlamentariskt sammansatt kommittés arbete. Trots detta söker vi att uppnå breda samtal om en långsiktig budget som säkerställer public services breda samhällsuppdrag i fråga om oberoende nyhetsförmedling, samhällsgranskning, folkbildning och kultur samt beredskap i syfte att nå ut till hela den svenska befolkningen. Public services roll har växt i takt med det förändrade säkerhetsläget i Europa. Att begränsa uppdraget innebär en konsekvens för befolkningens tillgång till oberoende nyhetsmedier och rätt till information i händelse av kris.

Vi socialdemokrater har ett fast förankrat mål om att bryta segregationen i Sverige och därmed öka tillgängligheten och delaktigheten i kulturen. Klassklyftor och sociala orättvisor kommer inte bara till uttryck genom ekonomiska klyftor, utan också utifrån en kulturell ojämlikhet. De senaste årens undersökningar visar att barns och ungas fritidsaktiviteter och deltagande i kultur- och idrottslivet präglas av var de bor och av föräldrarnas inkomst. Därför behövs målinriktade insatser för att stärka bildningen, den estetiska undervisningen i skolan och det kulturella deltagandet för våra barn och unga.

Att aktivt sänka trösklar och tillgängliggöra kultur för fler är politiska prioriteringar för oss socialdemokrater. Därför fokuserar den socialdemokratiska budgeten för 2025 på den rådande ekonomiska situationen för hushållen och dess konsekvenser för barn och unga. SD-regeringens nedskärningar i skola, vård, omsorg och kultur innebär en risk för att de kommunala avgifterna höjs inom kulturskolan, kultur, idrott och andra fritidsaktiviteter. Barn och unga ska inte behöva bära den ekonomiska krisen. Vi socialdemokrater vill satsa på välfärden så att regionerna och kommunerna inte ska behöva skära i de lokala kulturbudgetarna. Vi vill även stärka barnbidraget och underhållsbidraget. Den nationella kulturbudgeten ska också ses som ett verktyg för att stötta finansieringen av kulturskolan, museibesök och idrotten för att fler ska kunna ta del av verksamheterna och en meningsfull fritid.

En grundpelare i den svenska kulturpolitiken är folkbildningen. Folkbildningen spelade en viktig roll för demokratiseringen av Sverige och präglar vårt land än idag genom kunskapsspridning och bildning. Folkbildningen, både den ideella och den professionella, når en miljon människor i Sverige årligen. På en del platser i vårt land är studieförbundens lokaler den enda samlingsplatsen för kommunens invånare. Verksamheterna syftar till att förena människor i samtal, studier, språkinläring, yrkesförberedande program och fortbildande kurser. Studieförbunden och folkhögskolorna har särskild betydelse för att personer med funktionsnedsättning ska få möjlighet till meningsfull aktivitet och för nyanländas möjlighet att få kunskaper om det svenska samhället och i det svenska språket. Därtill har studieförbunden band till hela det svenska civilsamhället, såsom fackförbund, idrottsrörelsen, kulturlivet och rättighetsorganisationer. Försvagas folkbildningen, försvagas även det civila samhället. På så sätt är folkbildningen en grundpelare i den demokratiska kulturpolitiken där människans bildning samt fria och frivilliga organisering tar plats och ges utrymme.

Omfattande neddragningar och strukturella ändringar i studieförbundens struktur väntar år 2025. Vi socialdemokrater avstyrker förslagen och menar att de är ideologiskt motiverade.

Kulturminister Parisa Liljestrand har beskrivit kulturbudgeten för 2025 som en budget med fokus på prioriteringar i en ekonomiskt svår tid. Budgeten omfattar cirka 0,65 % av regeringens totala budget, vilket är den lägsta andelen på 20 år. Budgetens prioritering, som avser att gynna höginkomsttagare i storstäderna, lämnar landets kulturliv utanför storstäderna. Att sänkta skatter ska öka ”konsumtionen” av kultur, att inköp av böcker, konstverk eller en teaterbiljett ska lösa underfinansieringen av kulturverksamheter och kulturinstitutioner, måste bedömas som både osannolikt världsfrånvänt. De fortsatta stora nedskärningarna för studieförbunden slår utöver detta hårt mot den kulturella verksamheten på landsorten och i glesbygden. På flera platser i landet är de ideella kulturföreningarna och de lokala studieförbunden de enda aktörer som skapar arrangemang och gemensamma kulturupplevelser för invånarna.

Språkets centrala roll

Kulturell bildning och kunskaper i språk är de mest kraftfulla verktyg som människan har för att förstå och interagera med världen omkring oss. För barn och unga är språket inte bara ett medel för kommunikation, utan också en nyckel till lärande, social utveckling och identitetsbildning. Från tidig ålder hjälper språket barn att förstå sina

egna och andras känslor, att uttrycka behov och att forma relationer. Genom språket lär sig barn och unga att tänka kritiskt, resonera och sätta ord på sina upplevelser.

I skolan är språket centralt för allt lärande. Det är genom språket som barn och unga tillägnar sig kunskaper inom alla ämnen. Barn som tidigt utvecklar ett starkt ordförråd och goda språkkunskaper har större chans att lyckas både i och utanför skolan. Språket spelar också en viktig roll i att forma barns och ungas identitet. Att stödja och uppmuntra en stark språkutveckling från tidig ålder är därför en av de viktigaste investeringarna vi kan göra för att säkerställa barns framtida framgång och välbefinnande. Vi socialdemokrater menar att den språkliga bildningen är av central betydelse för den enskildes möjlighet att verka som samhällsmedborgare. I detta arbete behövs språkutveckling på förskolan, ökade lästimmar i skolan, tillgång till estetiska ämnen i skolan, återinförande av estetiska ämnen som obligatoriskt på gymnasieskolan, bemannade skolbibliotek, folkbibliotek, mötesplatser, teater- och musikscener, biosalonger, konsthallar och museer.

Språket formar även kulturell samhällelig gemenskap. När människor delar ett gemensamt språk, kulturella och historiska referensramar samt grundläggande sociala konventioner möjliggörs social sammanhållning. Detta utesluter inte att samhällsmedlemmar har olika etniciteter, traditioner, religioner eller modersmål. Att utveckla kvalitetssäkrad modersmålsundervisning och stärka de nationella minoritetsspråken är av oerhörd vikt. Samtidigt är det gemensamma språket svenska en sorts samhällelig infrastruktur som möjliggör att en stor mängd människor kan interagera och uppnå ekonomisk, social och demokratisk utveckling. Vi socialdemokrater anser därför att det allmänna har ett särskilt ansvar för att svenskan används och utvecklas, att minoritetsspråken stärks samt att modersmålsundervisningen kvalitetssäkras.

Konstnärlig frihet och armlängds avstånd

Principen om armlängds avstånd mellan politik och verksamhet är en central och viktig del av svensk förvaltningstradition, inte minst inom kulturpolitikens område. Armlängds avstånd handlar om att upprätthålla en avvägning mellan folksuveränitetens politiska ambitioner och den sak- och yrkeskunskap som finns inom de olika offentliga förvaltningsområdena. Inom kulturområdet har det handlat om att skydda centrala demokratiska värden på yttrandefrihetens grund.

Det som främst garanterar den demokratiska kultursynen och den förvaltningsmässiga styrningen är självständiga, oberoende och opartiska tjänstemän samt fria kulturutövare. Därför måste det till en större diskussion om de offentliganställda tjänstemännens arbetssituation, inte minst när dessa drabbas av politikens gränsförskjutningar, men också en diskussion om kulturutövarnas konstnärliga frihet.

I fackförbundet DIK:s rapport *”Vi vet ju hur det blev i Sölvesborg”* beskrivs en samtid av klåfingriga politiker, kunskapsförakt och en hårt polariserande allmänhet. Mer än hälften av de 3 500 svarande offentliganställda har angett att de oroas över att inte kunna utföra sitt arbete utifrån yrkesetiska principer. Sverigedemokraternas polis-anmälan mot Norrköpings stadsmuseums utställning *”Medlöperi och motstånd”* år 2021 ledde inledningsvis till att museet tog bort den bild som orsakat anmälan. Museilagens ändamålsparagraf som stipulerar att ett museum ska bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning sattes på prov.

Under 2023 ställde flera SD-politiker krav på att populära sagostunder på folkbibliotek skulle stoppas. Verksamheten som pågått sedan 2017 möts nu av hat och hot. Detta anser vi socialdemokrater är ett helt oacceptabelt agerande.

I Tidöavtalet står det att ”*Kulturpolitiken ska värna kulturlivets oberoende och egenvärde gentemot nyttoändamål. Principen om armlängds avstånd ska upprätthållas.*” Detta välkomnar vi socialdemokrater. Dessvärre uppvisas den raka motsatsen. Frågan om huruvida kulturen ska bedrivas på marknadsmässig grund har blossat upp i motsats till Tidöavtalets skrivning om kulturens egenvärde. Vi vill uppmana regeringen att kraftfullt agera när angrepp på konstnärlig frihet och armlängds avstånd sker.

Regeringen utredde en sammanslagning av Kulturrådet och Konstnärsnämnden. Regeringen har nu meddelat att de inte går vidare med denna sammanslagning, vilket vi välkomnar.

Kulturskola för alla

Alla människor har rätt till kultur och bildning. Våra kulturvanor skapas ofta redan i barndomen. Tillgången till musik, teater, bildkonst och konstnärlig gestaltning kan inte tas för given. Här har kulturskolan en viktig roll i fråga om att ge barn och unga möjlighet till kulturutövande. Kulturskolan måste vara tillgänglig på jämlika villkor i hela landet för alla barn oavsett bakgrund. Genom att ge alla möjligheter bidrar kulturskolan till samhällsgemenskapen och verkar segregationsförebyggande.

Vårt lands musikframgångar har ofta tillskrivits den kommunala kulturskolan. Men i stället för att låta fler ta del av verksamheten har vi nu en högerkonservativ regering som låter dess grundvalar erodera. Utan betydande statsbidrag till kommuner och regioner och därtill ett halverat utvecklingsbidrag till kulturskolan finns risk för höga avgifter, längre köer och allt färre kulturskolelärare.

Vi vet sedan tidigare att tusentals barn och ungdomar står i kö för att delta i kulturskolans verksamhet. Köbildningen grundar sig ofta i bristen på pedagoger och musiklejare. Det saknas för närvarande exakta uppgifter om antalet anställda på landets kulturskolor. Bland personalen är det vanligt med deltidstjänster och timanställningar, därtill är den fackliga anslutningsgraden lägre än i övrigt. Ungefär en tredjedel av musikskolans personal delar sin tjänst mellan kulturskolan och grundskolan eller gymnasieskolan. Ett annat hinder för potentiella kulturskolelever är deltagaravgifterna som nästintill alla kommuner använder sig av.

Behovet av nationell samordning, eventuell lagstiftning och kompetensförsörjning har varit en ständigt återkommande diskussion sedan den kommunala kulturskolans tillkomst. I återkommande nationella utredningar har regering och riksdag tydliggjort att ansvaret ska åligga kommunerna och att kulturskolan inte bör ingå i den statliga intressesfären. Men i maj 2018 ändrade vi socialdemokrater på detta. Då beslutade riksdagen att staten ska bidra till en mer tillgänglig och jämlik kulturskola av hög kvalitet i såväl utbud som undervisning. Därför införde vi ett nationellt Kulturskolecentrum men också ett utvecklingsbidrag för att främja den kommunala kulturskolans möjligheter att erbjuda såväl fördjupning som bredd i undervisningen.

I budgetpropositionen 2021 förstärktes det statliga bidraget till kommuner som bedriver kulturskola med 100 miljoner kronor, och det uppgick till 200 miljoner kronor åren 2021–2022. En förstärkning vi socialdemokrater även anser ska fortsätta och

utökas. Regeringen valde dock att inte förlänga denna förstärkning, varför det statliga utvecklingsbidraget till kulturskolan återigen gick ned till 100 miljoner.

Uppföljningar som Statens kulturråd har genomfört visar att bidraget har använts för att utveckla kulturskoleverksamheten. Kulturskolorna breddar sin verksamhet genom att t.ex. nyanställa pedagoger som startat uppsökande verksamhet och nya undervisningsformer för att nå barn och unga som vanligtvis inte söker sig till kulturskolan.

Med anledning av kommunernas ansträngda ekonomi råder stor skillnad i kulturskolans utbud, vilket leder till ojämlika förutsättningar för barn och unga. Vissa kommuner har infört en omfattande och avgiftsfri verksamhet och ett aktivt arbete med att nå kulturskoleovana grupper. I mindre kommuner kan kulturskolan istället vara helt beroende av en ensam eldsjäl. I ett fåtal kommuner finns ingen kulturskola alls. Andra kommuner har valt att höja terminsavgiften, vilket främst drabbar de barn och unga som växer upp under svåra ekonomiska villkor. Endast hälften av de kommunala kulturskolorna erbjuder verksamhet för barn och unga med funktionsvariationer. På vissa kulturskolor får de inte ens delta i den ordinarie verksamheten. Vi socialdemokrater vill utöka förutsättningarna för att fler barn och unga ska hitta kulturskolans fantastiska verksamhet. Det överensstämmer också med vår ambition att bryta segregationen och öka delaktigheten i samhället.

Vi socialdemokrater vill att regeringen utreder frågan om hur staten kan bidra till att stärka kulturskolan i Sverige, vad gäller både kompetensförsörjningsfrågan och hur vi tryggar den framtida tillgången till utbildade kulturskolelärare. Vi vill även att regeringen ser över alla barns jämlika förutsättningar att delta i kulturskolans verksamhet och säkra tillgången till kulturskola i alla landets kommuner.

Vi föreslår att anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete förstärks med 177,5 miljoner kronor för det statliga utvecklingsbidraget till kulturskolan.

SD-regeringen föreslår även en hyvling av anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete med 14,5 miljoner kronor; exakt vilka av anslaget viktiga verksamheter och projekt som skulle drabbas framgår inte. Vi avvisar denna nerskäring och tillför anslag 1:2 14,5 miljoner kronor.

Kulturgaranti för barn och unga

Vi socialdemokrater menar att alla barn och unga, oavsett var i landet de bor, har rätt till de upplevelser och den personliga utveckling som ryms i det egna skapandet och den professionella kulturen. Den öppnar dörrar och vidgar vyer. Den ifrågasätter och den stärker oss som människor.

Tillgången till scenkonst och eget skapande för barn och unga är ojämlikt fördelad. I vissa skolor och kommuner finns det redan ett föredömligt arbete för att garantera barn och unga tillgång till skapande och kulturupplevelser, inte sällan kopplat till de statliga medlen för Skapande skola. Samtidigt finns det elever som sällan eller aldrig under sin skoltid kommer i kontakt med dessa upplevelser. Här har skolan en viktig roll att spela när det kommer till att låta barn uppleva professionell scenkonst under uppväxttiden.

En nationell kulturgaranti med en modell för hur alla barn och unga i Sverige garanteras att kontinuerligt få uppleva professionell scenkonst och eget skapande under sin skoltid skulle ge alla barn bättre möjligheter att ta del av det svenska kulturlivet och

den gemenskap som finns i att dela kulturella upplevelser. Här kan det finnas inspiration att hämta från den norska modellen ”*Den kulturelle skolesekken*”.

Vi vill även betona vikten av tillgång till scenkonstupplevelser för barn och unga och att en utredning tillsätts om en nationell kulturgaranti för barn och unga. Idag finns det ingen samlad nationell uppföljande statistik över vilka barn som får ta del av scenkonstupplevelser och andra kulturupplevelser i skolan. Skolan är en plats som har möjlighet att utjämna kulturella orättvisor. Kulturpolitiken bör använda sig av denna möjlighet i arbetet för att ”särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur”. Skolverkets läroplan slår också fast att kulturupplevelser ska vara en del av lärandet. Noteras kan att gymnasieelever sällan inkluderas i målgruppen som får ta del av scenkonstupplevelser, trots att merparten av dem är under 18 år. Både Norge och Danmark har skapat välfungerande system för distribution och uppföljning. Sverige bör därför utveckla möjligheten att följa upp barns och ungas tillgång till scenkonstupplevelser.

Vi uppmanar regeringen att utreda frågan om hur barn och unga ska garanteras tillgång till kultur, scenkonst och eget skapande.

Kultursamverkansmodellen – regional kultur i hela landet

I juni 2022 tillsatte den socialdemokratiska regeringen en utredning för att se över kultursamverkansmodellen tio år efter reformens införande. Modellen har funnits sedan 2011 och omfattar samverkan mellan staten, regionerna och kommunerna samt det civila samhället och de professionella kulturskaparna. Syftet med kultursamverkansmodellen är att den ska bidra till de nationella kulturpolitiska målen, ge ökade möjligheter till regionala prioriteringar och variationer och föra kulturen närmare medborgarna. Utredningen redovisades den 27 september 2023.

Många av utredningens förslag ter sig skissartade och torde i flera fall kräva ytterligare utredning och precisering för att det ska vara möjligt att ta ställning till hur de skulle fungera i praktiken. Det är också svårt att med utredningens förslag se hur kultursamverkansmodellen med föreslagna förändringar skulle fungera bättre.

Flertalet remissinstanser har redovisat betydande kritik mot utredningens förslag och därtill avstyrkt utredningens förslag. Kulturrådet avstyrker utredningens förslag med motiveringen att förslagen inte leder till ökad måluppfyllelse för de nationella kulturpolitiska målen, att reformerna saknar finansiering med nuvarande förutsättningar för anslaget, att förslagen varken främjar mätbarhet av måluppfyllelse eller långsiktig kunskapsuppbyggnad samt att de är otydliga gällande författning, rollfördelning och samverkan.

Vi socialdemokrater menar att det är viktigt att belysa frågan om vad som kan göras för att säkra att modellen bidrar till ett rikt kulturliv i hela landet, även utanför storstadskommunerna. Genom kultursamverkansmodellen samverkar stat, region och kommun för att tillgängliggöra kulturen och skapa större likvärdighet för medborgarna, oavsett var i landet man bor. Det är därför av vikt att eventuella förändringar av kultursamverkansmodellen ger fortsatt goda förutsättningar för både regionala och lokala kulturinstitutioner såväl som nya kulturyttringar och det fria kulturlivet och inte bidrar till ökad administration och därmed mindre resurser till konst och kultur.

Vi socialdemokrater hade en förhoppning vid modellens införande om att staten skulle skjuta till ökade medel till modellen, något som inte infriats. Istället har det

statliga stödet stagnerat och lagt en ökad andel av kulturens finansiering på regioner och kommuner.

När vi nu ser hur de regionala kulturverksamheterna går på knäna och stora nerskärningar i verksamheterna är oundvikliga är det anmärkningsvärt att SD-regeringen väljer att skära ner på anslaget till kultur i hela landet. Pengarna som exempelvis går till Musik i Dalarna och Dalateatern skärs ned med 20 miljoner kronor årligen från nästa år. Resultatet blir färre konserter, utställningar och teaterföreställningar.

Dessutom fortsätter SD-regeringen att även göra stora nedsänkningar för studieförbunden som också slår mot all kulturell verksamhet på landsorten och i glesbygden. På flera platser i landet är de ideella kulturföreningarna och de lokala studieförbunden de enda aktörerna som skapar arrangemang och gemensamma kulturupplevelser för sina invånare. Vi vill att regeringen ska utveckla, förstärka och värna kultursamverkansmodellen. Vi socialdemokrater vill understryka modellens regionala grund och att den måste kunna förena goda förutsättningar för både regionala och lokala kulturinstitutioner såväl som nya kulturyttringar och det fria kulturlivet. Vi vill betona modellens möjlighet att stärka den fria kulturen och värna principen om en armlängds avstånd från politiken.

Vi föreslår en höjning av anslag 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet med 200 miljoner kronor.

Låt Kulturanalys kartlägga den ideella kulturen

Ideell kulturallians riktar krav till regeringen. Ett av dem är att låta Myndigheten för kulturanalys ta fram statistik över den ideella kultursektorn.

Kulturens kapillärer – Nyorientering är ett projekt, initierat av Ideell kulturallians, som har pågått under 2023–2024. Med finansiering från Svenska postkodlotteriets stiftelse har kulturföreningar kunnat ansöka om ett öppet projektstöd – pengar som inte är öronmärkta. Totalt har 8 miljoner kronor fördelats mellan 193 föreningar, och erfarenheterna har presenterats i en ny rapport.

Utifrån lärdomarna ställer de flera krav på regeringen. Bland annat menar de att kunskapen generellt inom kultursektorn är för låg och att statistik saknas – för övrigt ett liknande resonemang som den idéburna sektorn i välfärden har. Ideell kulturallians vill se statistik på och analys av den ideella kultursektorns verksamhet: Hur mycket offentliga medel som riktas till ideella kulturföreningar, hur mycket verksamhet som produceras, hur många som engageras och hur omfattande verksamheten är.

Myndigheten för kulturanalys har som uppgift att analysera arbetet för att nå de kulturpolitiska målen och har inte i uppdrag att analysera den ideella kultursektorn, och myndighetens rapporter fokuserar därför på de insatser som görs i offentlig regi.

Vi delar Ideell kulturallians bedömning och uppmanar regeringen att överväga frågan om att Kulturanalys ska få ett utökad uppdrag att ta fram statistik över den ideella kultursektorn.

Teater, dans och musik

De fria aktörerna utgör en central del av scenkonstens infrastruktur, inom såväl arrangörskap som produktion, och spänner över ett brett fält av nyskapande

kulturuttryck. Ofta rör det sig om små aktörer som verkar med begränsade ekonomiska resurser och som drabbats särskilt hårt av höjda elpriser och hyreshöjningar.

Inte minst danskonsten drabbades hårt under pandemin och är en konstform som har en svagare strukturell och institutionell etablering än andra konstformer. Detta är beklagligt sett till dansens popularitet, inte minst bland unga utövare. Vi socialdemokrater menar att det är viktigt att alla konstformer har möjlighet att utvecklas och uppmanar regeringen att ta initiativ till dialog med dansutbildningarna, företrädare för dansen, både institutionerna och de fria utövarna, samt dansscenerna i Sverige för att förbättra dansens infrastruktur i Sverige.

Även musikens ekosystem måste adresseras. Det svenska musikundret bygger på en rad offentliga och privata synergier – sångpedagogik i förskolan, kommunala kulturskolan, estetiska ämnen i grund- och gymnasieskolan, förberedande musikutbildningar på folkhögskolor, professionella konstnärliga utbildningar på högskolor, lokala musikscener, kommunala och regionala konserthus, symfoniorkestrar, privata scener och konserthus, evenemangsföretag, besöksnäring, artister, musiker, låtskrivare och ljud- och ljusföretag, musik- och musikstreamingbolag och musikexport. Allt detta hör ihop och skapar synergier av musikframgångar. Men med tiden har den kommunala kulturskolans förutsättningar försvagats, musikhögskolornas ersättningar minskat, antalet musikscener i landet blivit allt färre och nedskärningar bidragit till färre replokaler i landet. Detta är allvarligt för musikens ekosystem. Teknikutvecklingen, digitaliseringen och globaliseringen av musiken har därtill skapat helt nya förutsättningar. Allt detta påverkar musikens villkor, och ska Sverige fortsatt vara ett framgångsrikt musikland behövs ett nytt politiskt grepp. Därför menar vi socialdemokrater att det är dags att utreda den svenska musikens villkor och förutsättningar.

Fortsatt satsning på blåsmusiken

I maj 2022 beviljade Statens kulturråd ett stöd om 800 000 kronor för att genomföra ett pilotprojekt för att främja återväxten av blåsmusiker samt blåsmusiken som konstart. I maj 2023 beviljades ytterligare ett stöd om 800 000 kronor. Projektet har även beviljats stöd från Svenska postkodstiftelsen. De tre projektägarna är Norrbottensmusiken, Stockholms läns Blåsarsymfoniker samt Musik i Syd. De tre parterna representerar geografisk spridning, olika förutsättningar och inte minst en stark vilja till utveckling. I projektet ingår även samarbetsparterna Musikhögskolan i Malmö, Musikhögskolan i Piteå, Kungl. Musikhögskolan i Stockholm samt Marinens musikkår i Karlskrona.

Projektet startades i augusti 2022 och har sedan dess genomfört en mängd aktiviteter, satsningar, samverkansmöten, workshoppar och konserter för barn och unga. Bakgrunden till projektet är den undersökning som Blåsarsymfonikerna i Stockholm presenterade i början av 2021 som riktade sig till landets fritidsmusicerande orkestrar. Hela 131 orkestrar svarade, och bilden som framträdde visade på en oroande utveckling gällande återväxten av blåsarmusiker i Sverige. Oboe och fagott är två särskilt utsatta instrumentgrupper. Projektet omfattar insatser inom hela musikinfrastrukturen, från förskola och uppåt, men har barn i åldrarna 5–15 år som prioriterad målgrupp.

I regleringsbrevet till Kulturrådet för år 2024 tog regeringen bort formuleringen om att prioritera blåsmusiken. Ändock fördelades medel till Norrbottensmusiken, Länsmusiken i Blekinge samt Östgötamusiken om totalt 1,5 mkr. Medel för

blåsmusiksatsningen togs inom anslag 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet mot bakgrund av vikten av att satsa på dess framtid.

Vi socialdemokrater föreslår att regeringen ser över frågan om en förlängning av blåsmusiksatsningen och beaktar att prioritera frågan i sin styrning av ansvarig myndighet.

Scenkonstområdet behöver stärkas

Nationell scenkonst spelar en central roll i att forma och bevara en lands kulturella identitet och samhörighet. Genom teater, dans, opera och andra uttrycksformer skapar den nationella scenkonsten en plattform där samhällsfrågor kan utforskas, historiska händelser kan återupplevas och gemensamma värderingar kan både ifrågasättas och stärkas. Den nationella scenkonsten fungerar som en spegel av samhället, där dess utveckling och förändringar reflekteras och bearbetas. Publiken får dela en gemensam upplevelse, som ofta väcker känslor och tankar och som kan leda till djupare dialog och förståelse. Detta är särskilt viktigt i tider av social och politisk förändring.

Den nationella scenkonsten spelar därtill en viktig roll i att bevara och främja det kulturella arvet. Genom att återuppliva klassiska verk och skapa nya produktioner som speglar dagens samhälle hjälper scenkonsten till att överföra kulturarvets traditioner till nya generationer. Den fungerar också som en bro mellan det förflutna och nuet, där historiska teman och berättelser kan tolkas och omtolkas i ljuset av nutida händelser.

Ekonomiskt sett bidrar nationell scenkonst också till landets välbefinnande. Den lockar turister, skapar arbetstillfällen och stimulerar den kreativa ekonomin. Genom att sätta landet på den internationella kulturella kartan stärker den också nationens anseende och inflytande globalt. Den nationella scenkonsten har därmed betydelse för Sveriges kulturella vitalitet och sociala sammanhållning, känsla av identitet och gemenskap, och den fungerar som en kraftfull katalysator för kulturell och ekonomisk utveckling.

SD-regeringens budget har dock inneburit nedskärningar som påverkar arbetsmiljön på de nationella scenerna och som leder till färre arbetstillfällen inom den kreativa sektorn, färre produktioner och bristande backup, vilket kan leda till att hela föreställningar får ställas in samt till begränsad relation till publiken genom färre möten och uppsökande verksamhet. Vi vill att scenkonsten ska stärkas i Sverige.

Vi socialdemokrater vill att denna utveckling ska motverkas och anser att regeringen bör ta fram en konsekvensanalys av nedskärningarna på de nationella scenerna.

Kungliga Operans framtid måste säkras

Regeringen beslutade i juni 2023 att Statens fastighetsverk skulle genomföra en förstudie för en renovering av operabyggnaden i Stockholm. Förstudien presenterades den 30 april 2024 och utgör underlag för projektering och beskriver förutsättningarna för en kommande renovering.

Operabyggnaden är en del av det svenska kulturarvet. Det eftersatta underhållet får konsekvenser för personalen, för publiken och för svensk opera- och balettkonst. En renovering av operabyggnaden har utretts och förberetts i många år. De tekniska systemen är uttjänta och klarar inte dagens lagkrav. Även arbetsmiljön behöver förbättras. Flera utredningar och förslag har därför under ett antal år tagits fram av SFV i samarbete med hyresgästerna Kungliga Operan och Operakällaren och prövats av regeringen. Men läget

är nu så akut att operahuset måste stängas senast sommaren 2026, har Statens fastighetsverk meddelat.

Statens fastighetsverk har lämnat två förslag: Förstudien och Alternativet. Förstudien innebär en renovering där man varken sätter Kungliga Operans, personalens eller publikens intresse i fokus. Bland annat vill man att Kungliga hovkapellet utlokaliseras till Musikaliska, en dessvärre icke-renoverad fastighet med byggnadshistoriska begränsningar. Musikerna skulle tvingas bära sina instrument fram och tillbaka mellan lokalerna. I samma förslag får Kungliga baletten inte heller funktionella repetitions-salar. Den nya scen som föreslås innebär inga förbättringar av husets öppenhet och tillgänglighet. Risken med förslaget är kostnader för flera hyror i olika byggnader som vi menar kommer att belasta verksamhetsbidraget i kulturbudgeten på sikt. Renoveringen avses kosta 3,2 miljarder i 2031 års penningvärde och avskrivningstiden är 35 år.

Alternativet uppfyller verksamhetens behov i högre grad än Förstudien och verksamheten kan fortsätta finnas i samma byggnad. Operan och Kungliga baletten integreras, tillgängligheten ökar för publiken och det innebär att operan öppnas mot Kungsträdgården. Detta återskapar den ursprungliga koppling mellan parken och huset som fanns när byggnaden uppfördes. Det totala investeringsbeloppet är 3,95 miljarder i 2031 års penningvärde som avskrivs på 35 år.

I våra skandinaviska grannländer har man byggt nya operahus med fantastiska förutsättningar för konstnärligt skapande och med en modern arbetsmiljö. Det är bara att jämföra operascenens utveckling i Oslo, Helsingfors och Köpenhamn. Sverige har i dagsläget svårt att alls utgöra en attraktiv plats för opera, symfoniverksamhet och balett, men operahusets betydelse som kulturarv kan klara konkurrensen vid rimlig renovering. Kulturarvsfrågorna är en växande fråga hos befolkningen inte minst mot bakgrund av kulturarvsprioriteringarna i krigets Ukraina samt branden i Börshuset i Köpenhamn. Kungliga Operan har ett större skyddsvärde för svenskt kulturarv.

I juni 2024 beslutade regeringen att Statens fastighetsverk ska projektera för en renovering av operabyggnaden på Gustav Adolfs torg i Stockholm.

Beslutet innebär ett medgivande om att Statens fastighetsverk investerar upp till 325 miljoner kronor för projekteringen. Statens fastighetsverk fick även i uppdrag att pröva förutsättningarna för att omdisponera befintliga ytor i byggnaden på ett sådant sätt att man efter renoveringen även kan inrymma repetitionslokaler för Kungliga hovkapellet. Regeringen har valt att gå vidare med huvudförslaget "Förstudien".

Regeringen ser gärna att privata krafter kan möjliggöra förslaget "Alternativet" men om inte det sker snart så är det huvudalternativet "Förstudien" som gäller.

Vi socialdemokrater tycker det är viktigt att lyssna på vad Operan för fram avseende dess möjligheter att bedriva verksamhet i de renoverade lokalerna. Vi har stor förståelse för att Operan förordar "Alternativet", och vi menar att de 750 miljoner kronor som utgör skillnaden har omfattande betydelse för framtidens Kungliga Opera. Vi socialdemokrater anser att framtiden för Kungliga Operan måste möjliggöra operaverksamhet som är tillgänglig för publiken och en god arbetsmiljö för de som arbetar på Operan. Vi socialdemokrater har länge hävdade att en så stor fråga som framtiden för nationalscenen för opera är något som bör beredas i bred politisk enighet.

Läsningen – en nationell angelägenhet

Alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i var och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet. Läsningen har en mycket stor betydelse för alla delar av livet och är ytterst en fråga om delaktighet i samhället – en demokrati- och rättighetsfråga. Ett läsvänligt land kräver en förstklassig infrastruktur för läsning. Skolan och bibliotekens verksamheter är grundbulten i den strukturen.

Bibliotek är mycket mer än bara en källa för gratis tillgång till böcker och informationssökning. Bibliotek är också levande samlingsplatser för kunskap och bildning, för både unga och gamla, för både svenskfödda och utlandsfödda. Vi vill värna allas tillgång till innehållsrika bibliotek, där litteraturen står i centrum, med generösa öppettider och yrkesprofessionella bibliotekarier.

Genom satsningen Stärkta bibliotek avsatte den socialdemokratiska regeringen 250 miljoner kronor årligen 2018–2020 till att utveckla folkbiblioteken. Statens kulturråd uppger att stödet fick god spridning och gav folkbiblioteken möjlighet att utveckla sin verksamhet. Samtliga kommuner sökte och beviljades bidrag under 2020, vilket innebar en ökad tillgänglighet och utbud av biblioteksverksamhet i hela landet.

Satsningen fick fortsatt finansiering om 150 miljoner kronor 2021 och 145 miljoner kronor 2022.

För 2023 sänkte SD-regeringen bidraget till 75 miljoner kronor. Under perioden 1998–2021 lades 435 folkbibliotek ner i Sverige. Flera andra rapporter och undersökningar visar på minskat läsande, vilket är en oroande utveckling. Bland annat redovisade SCB i en undersökning från 2021 att var tredje person aldrig läser en bok på fritiden. Det finns också samband mellan den bristande läsningen och vår digitala samtid. En rad internationella och svenska undersökningar pekar på att ungas bristande läsande handlar om konkurrensen mellan boken och de skärmar vi ständigt använder. I en enkätundersökning från MUCF, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, har andelen unga mellan 16 och 25 år som svarar att de läser böcker på fritiden varje vecka halverats. Den gick från 60 procent till dryga 30 procent mellan åren 2007 och 2018. Statens medieråds rapport Ungar & medier 2019 visar att läsandet av böcker eller tidningar når sin lägsta nivå någonsin. År 2012 läste 23 procent av alla 17–18-åringar på sin fritid. Motsvarande siffra för 2018 var 11 procent. Enligt Svenska Förläggareföreningen har svenska ungdomar ett påfallande mindre intresse för frivillig läsning än ungdomar i andra länder.

Vi socialdemokrater är särskilt bekymrade över den rådande situationen avseende barns läsförståelse. Av landets 15-åringar är det cirka 18 procent som inte når upp till basnivån i läsförståelse, enligt 2018 års Pisaresultat, vilket är grundläggande för fortsatt lärande. Samtliga undersökningar av skolelevs läskunskaper konstaterar att det finns samband mellan elevers läsförmåga och deras familjers socioekonomiska status.

Mödravårdscentraler och barnavårdscentraler är viktiga aktörer för att tillsammans med folkbiblioteken informera och vägleda föräldrar i fråga om vikten av barns språkutveckling genom högläsning och läsning för och med barnen. Vi vet genom forskningen att män läser mindre än kvinnor. Pappornas roll för att stimulera läsningen hos sina pojkar bör särskilt uppmärksammas och stödjas.

Det avsätts nu medel för att alla barn ska få tillgång till bemannade skolbibliotek, vilket är glädjande, men det måste samtidigt ske insatser för att utbilda tillräckligt många skolbibliotekarier för att reformen ska kunna genomföras och få effekt.

Fritidshemmens pedagogiska kompetens bör också kunna tas tillvara på ett bättre sätt för att stimulera läsningen och det finns många goda exempel att hämta runt om i Sverige.

Trots att det i budgetpropositionen för 2024 konstaterades att satsningen på stärkta bibliotek har bidragit till ett ökat utbud av biblioteksverksamhet i hela landet upphörde satsningen. Däremot föreslogs en satsning på folkbibliotekens läsfrämjande verksamhet där insatser för barn och unga ska prioriteras. För detta anslås 40 miljoner kronor per år 2024–2026. De satsningar som regeringen gör är bra men inte tillräckliga. Vi socialdemokrater vill verka för ökade insatser för barns och ungas läsande, och vi menar att regeringen bör överväga att införa en mångfald av åtgärder för att stimulera läsningen. Vi tror inte att det enbart ska vara skolans och bibliotekens ansvar. Uppmärksamhet bör även riktas till föräldrar och deras möjlighet och ansvar för att stödja sina barns läsutveckling.

Sammanfattningsvis behövs det en rad insatser. Bokbranschen och svenskarnas läsvanor har genomgått stora förändringar de senaste tjugo åren. Läsandet har sjunkit och det säljs färre tryckta böcker. Branschen uttrycker också en oro för den konstnärliga kvaliteten i skönlitteraturen och för hur AI påverkar till exempel översättare. Därför vill vi uppmana regeringen att ta initiativ till en utredning om hur man kan stödja och främja litteraturproduktion i Sverige.

Folkbiblioteken måste värnas

Folkbiblioteken har en unik plats i svenskarnas hjärtan och vårt samhälle. Folkbiblioteken ska utöver bokutlåning arbeta med olika programverksamheter och uppsökande verksamhet för att nå alla målgrupper, som t.ex. sagostunder, språkcaféer för nyanlända, bokbussar och besök på särskilda boenden. Oftast är biblioteken det enda ställe i kommunen där alla är välkomna oavsett plånbok och ursprung, och de är också en social träffpunkt för många människor med olika behov.

Denna urholkning börjar på allvar märkas runt om i Sverige med stängda filialer, indragna turer med bokbussen och mindre programverksamhet. En fjärdedel av alla folkbibliotek behöver dra ner på verksamheten. Vi socialdemokrater menar att det behövs en konsekvensanalys av folkbibliotekens nedläggningar för att se över den geografiska skillnaden i fråga om tillgång till folkbibliotek.

Bibliotekens arkivering av digitalt material

I april 2021 lämnades den statliga utredningen ”Arkivering av det digitala kulturarvet” som tillsattes för att undersöka hur Sverige kan förbättra och säkerställa arkiveringen av digitalt material. Utredningen presenterades som ett led i arbetet med att bevara det digitala kulturarvet för framtida generationer.

Utredningen föreslår en rad åtgärder och flera förändringar och förbättringar för att hantera de utmaningar som följer med digitaliseringens utveckling. Bland annat en utvidgad pliktleveranslagstiftning genom att pliktleveranslagen, som redan kräver att tryckt material av kulturvärde ska arkiveras, ska utvidgas till att omfatta digitalt material. Detta skulle innebära att publikationer som enbart ges ut digitalt, inklusive e-böcker, digitala tidskrifter och webbplatser, ska arkiveras på samma sätt som tryckt material. Därtill föreslås etablering av digitala arkivfunktioner för att kunna hantera och

bevara det digitala materialet, nya digitala arkivsystem som kan säkerställa långsiktig lagring och tillgång till digitala publikationer, samverkan mellan olika kulturinstitutioner för att effektivisera arkiveringen och undvika dubbelarbete, kontinuerligt forskning och utveckling inom digital arkivering samt att det arkiverade digitala materialet ska göras så tillgängligt som möjligt för allmänheten och forskare.

I budgetunderlaget för åren 2025–2027 understryker Kungliga biblioteket vikten av ett ställningstagande kring utredningens förslag. För närvarande uppstår onödiga kostnader då den befintliga lagstiftningen innebär insamling av fysiska pliktexemplar men inte digitala förlagor, vilket gör att det fortfarande är nödvändigt att digitalisera allt som samlas in. Vi socialdemokrater menar att pliktleveranslagstiftningen ska utvidgas till att omfatta digitalt samt att utredningens förslag ska beaktas. Vi uppmanar regeringen att skyndsamt agera i frågan och snarast lägga fram en proposition.

Fortsatt satsning på nationella minoriteters bibliotek

Den nationella satsningen på nationella minoritetsbibliotek är ett initiativ som syftar till att stärka och främja tillgången till litteratur, kultur och information för Sveriges nationella minoriteter. Dessa minoriteter, som inkluderar samer, tornedalingar, sverigefinnar, romer och judar, har alla unika språk och kulturella traditioner som är viktiga att bevara och vidareutveckla. Genom att inrätta och stödja minoritetsbibliotek, både fysiska och digitala, kan man säkerställa att de nationella minoritetsgrupperna ges bättre möjligheter att tillgå material på sina modersmål och om sina kulturer.

En central del av satsningen är att förbättra samlingen av böcker och media på minoritetsspråken. Detta inkluderar allt från barnböcker till akademisk litteratur och populärlitteratur. Genom att dessa resurser tillgängliggörs på bibliotek runt om i landet kan fler människor få möjlighet att utforska och upprätthålla sitt språkliga och kulturella arv. Det kan handla om alltifrån författarbesök och bokcirklar till språkkurser och kulturella utställningar. Genom att vara dynamiska mötesplatser kan minoritetsbiblioteken bidra till att stärka sammanhållningen inom minoritetsgrupperna samt mellan dem och majoritetssamhället. De nationella minoritetsbiblioteken/resursbiblioteken servar kommuner, skolor och folkbiblioteken i hela Sverige.

Den nationella satsningen är en del av Sveriges åtaganden enligt internationella konventioner och den nationella minoritetspolitiken. Genom att stödja minoritetsbibliotek visar staten sitt engagemang för att skydda och främja de nationella minoriteternas rättigheter, inklusive rätten till språk och kultur. Satsningen på nationella minoritetsbibliotek är därför en viktig del av arbetet för att främja mångfald, stärka minoriteternas kulturella självbestämmande och säkerställa att Sveriges kulturarv är inkluderande och representativt för alla dess invånare.

De nationella minoritetsspråken och kulturerna måste bevaras, utvecklas och föras över till framtida generationer. De har länge varit en viktig del av vårt lands kulturella och språkliga mångfald. De språkcentrum som stöds av staten har visat sig vara centrala aktörer för att bevara och utveckla språken och kulturarvet hos dessa minoriteter. Genom att ge dem möjlighet att arbeta långsiktigt och stabilt kan vi säkerställa att deras värdefulla arbete kan fortsätta.

SD-regeringen har valt att kraftigt skära ner finansieringen, från 28 miljoner kronor för Språkcentrum för finska, jiddisch, meänkieli och romani chib och 11 miljoner kronor för det samiska språkcentrumet, till att de ska dela på 8,5 miljoner kronor. Det

innebär i praktiken att centrumen får läggas ner. Det skulle vara ett dråpslag mot minoritetsspråken och mycket av det arbete som gjorts skulle vara förgäves. Vi vill därför se att finansieringen fortsätter och permanentas om sammanlagt 39 miljoner kronor årligen för Språkcentrum för finska, jiddisch, meänkieli och romani chib och samiska. Denna förstärkning återfinns inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse, anslag 7:1.

Stärk de nationella minoritetskulturerna i Sverige

Att stärka de nationella minoritetskulturerna i Sverige är avgörande för att bevara mångfald, främja inkludering och säkerställa att dessa kulturer kan blomstra och utvecklas. Insatser som möjliggör detta är att stärka språkprogrammen i skolor för de nationella minoritetsspråken, att utveckla läromedel på samiska, meänkieli, finska, romani chib och jiddisch samt att fortbilda lärare i de nationella minoritetsspråken. Andra åtgärder är att stärka de nationella minoritetsbiblioteken, att ge nationellt stöd till kulturella evenemang såsom festivaler, konstutställningar och teaterföreställningar samt att stärka medieproduktionen på minoritetsspråken. Vi uppmanar regeringen att stärka och utveckla de nationella minoritetskulturerna.

Kulturkanon

SD-regeringen har aviserat att den ska införa en kulturkanon. Tyvärr saknas en genomgripande analys av varför en kulturkanon behövs, vilka problem den avser att adressera och vad den ska tjäna för syfte. Om projektet syftar till att stärka gemenskapen genom att öka barns och ungas litterära referensramar och därmed få till stånd en svensk samhällsdebatt om olika litterära verks verkshöjder bör samtliga partier ingå i ett samtal om utformning och syfte. I brist på vilja till blocköverskridande samtal finns det en stor risk att projektet snarare utformas exkluderande och i nationalistisk eller entydig politisk riktning. Man ska också vara vaksam på att en kanon rentav kan vara kontra-produktiv och skapa ett statligt rättesnöre i fråga om vad som är god litteratur, tvärt emot den gängse uppfattningen att politiken ska hålla armlängds avstånd.

Problemet med en kanon är att den blir ett fast riksdagsbeslut som i ett givet tidsögonblick fastställer en norm. Däremot ser vi inga problem med sammanställningar som kan användas av lärare och bibliotekarier för att lyfta representativ litteratur, som t.ex. klassiker och litteratur av dokumenterat hög kvalitet. Sådana sammanställningar och antologier har alltid funnits inom skolväsendet.

Vi socialdemokrater har svårt att se att den enda lösningen på att allt färre läser, framförallt barn och unga, är en lista med t.ex. Röda rummet och Gösta Berlings saga. Den betydande samhällsutmaningen är att alltför många barn i det svenska samhället saknar kunskaper i djupläsning. För att adressera denna betydande utmaning behövs läsåtgärder. En kanon kommer inte att kunna vända den negativa trenden avseende läsning. Det räcker därmed inte med ett kvalificerat urval av litteratur med historisk, kulturell och språklig verkshöjd. Syftet måste vara att stärka den skönlitterära läsningen i hela samhället, inte minst bland barn och unga.

Regeringen avser att, inom skilda kulturformer, tillsätta fristående expertkommittéer som ska ta fram förslag på en svensk kulturkanon. Förslaget har mött massiv negativ kritik från kulturbranschens organisationer och företrädare, där Svenska Akademiens kritik särskilt bör nämnas.

Vår uppfattning är att en kanon inom övriga områden, t.ex. inom konst, design och film, inte bör införas förrän en utvärdering av en införd litterär kanon har skett. Om vi ska ha en litterär kulturkanon bör det vara en bred kanon, som ständigt växer och förändras och som utgör en grund för gemenskap och delaktighet.

Ingen angiverilag på våra bibliotek

I Tidöavtalet finns en punkt som säger att *”kommuner och myndigheter ska vara skyldiga att informera Migrationsverket och Polismyndigheten när de kommer i kontakt med personer som vistas i Sverige utan tillstånd. Det innebär att myndigheter som en person kan komma i kontakt med får ett ansvar för att säkerställa personens lagliga rätt att vistas i Sverige. Genom informationsplikten ska möjligheterna att leva i landet utan tillstånd försvåras.”* En utredning i fråga har tillsatts.

Förslaget har mött stora protester från flera arbetstagarorganisationer, bl.a. från bibliotekarierna. I bibliotekslagen slås det fast att *”biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla”*. Nyckelorden i denna portalparagraf är *”för alla”*. Förslaget bryter mot bibliotekslagens portalparagraf om att bibliotek ska vara till för alla. Vi socialdemokrater anser att det ska vara ordning i migrationspolitiken och att de som inte har uppehållstillstånd ska lämna landet. Men det ska inte vara upp till bibliotekarier, lärare och sjukvårdspersonal att vara verktyg i denna process och tvingas in i polisiära processer. Olika yrkeskategorier har olika ansvar.

Därför är det ytterst problematiskt att det i Tidöavtalet finns ett förslag om en anmälningsskyldighet som i praktiken skulle göra alla offentligtanställda, därmed även merparten av Sveriges bibliotekarier, skyldiga att informera Migrationsverket och Polismyndigheten när de kommer i kontakt med personer som vistas i Sverige utan tillstånd. Vi anser att detta är en oacceptabel ordning och utgör en allvarlig inskränkning i bibliotekslagens syftesbeskrivning samt också avseende folkbibliotekariernas yrkesroll.

Bildkonst, arkitektur och design

Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön. Målet ska uppnås genom att

- hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden
- kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids
- det offentliga agerar förebildligt
- estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas tillvara och utvecklas
- miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla
- samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.

Möjligheten att tillgängliggöra bild, form och konsthantverk för allmänheten och skapa arbetstillfällen och goda villkor för konstnärer är till stor del beroende av att det finns en infrastruktur med arrangörer och utställare över hela landet. Därigenom kan konsten tillgängliggöras för publiken. Vi vill att regeringen fortsatt ska värna bildkonst, arkitektur och design.

De kulturella och kreativa branscherna

De kulturella och kreativa branscherna kan bidra till att Sverige fortsätter att vara ett attraktivt land att besöka men även som katalysatorer för en stärkt Sverigebild. I regeringens strategi för de kulturella och kreativa näringarna lyfts behovet av ett samordnat och departementsövergripande arbete mellan berörda departement. Dock saknas konkretion om tillvägagångssätt. Vår utgångspunkt är att en strategi ska skapa förutsättningar för fler jobb, tillväxt och stärkt konkurrenskraft. I denna del vill vi även understryka att Tillväxtverket är en viktig, och möjligen samordnande, aktör.

Form/Design Center

Form/Design Center är den främsta plattformen för arkitektur, design och konsthantverk i södra Sverige. 2018 utsågs Form/Design Center av regeringen till en nationell nod för gestaltad livsmiljö.

Från och med 2021 erhåller Form/Design Center ett årligt statsbidrag på 3 miljoner kronor. Det tillfälliga statliga bidrag som hade löpt över tre år blev därmed permanent.

Regeringens långsiktiga satsning har stor betydelse för att Form/Design Center som en öppen och inkluderande mötesplats ska kunna förmedla och generera kunskap om betydelsen av arkitektur, design och konsthantverk i omställningen till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle.

Alla ska få möjlighet att påverka den gemensamma miljön. Verksamheten är en unik kunskapsresurs som bidrar till ökad medvetenhet om utformningen av våra livsmiljöer, platserna där vi bor, arbetar och lever våra liv.

2018 utsågs Form/Design Center av regeringen till en nationell nod för gestaltad livsmiljö, och det är officiell partner i New European Bauhaus. Form/Design Center har ett permanent uppdrag från regering, region och stad med en verksamhet som är bredare och mer omfattande än Svensk Forms övriga regionalföreningars verksamheter i landet. Form/Design Center driver en verksamhet som är starkt förankrad i regionen men är också en etablerad aktör i både en nationell och en internationell kontext.

Form/Design Center har under lång tid upplevt det som utmanande att verka inom regionalföreningens stadgar i samband med att organisationen vuxit och breddats.

Form/Design Center ser utvecklingen av associationsform som positiv för verksamhetens framtid. Form/Design Centers ambition är att stärka samverkan med Svensk Form ytterligare och driva frågor tillsammans – jämbördigt som två starka självständiga organisationer.

Vi uppmanar regeringen att ta initiativ till att stärka Form/Design Center i dess roll med nationellt uppdrag.

Hemslöjd

Hemslöjd är ett levande kulturarv som förenar nutid och tradition, lokal särprägel och internationella influenser. Att överföra handens kunskaper till barn och unga och till kommande generationer är av stor vikt. Inte minst i en tid då skolor vittnar om att barns finmotorik försämras. Bland annat brister svenska elever i kunskaper att klippa med en sax, knyta en knut och att utföra enklare pyssel. Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund (SHR) är hårt drabbat av ett minskat organisationsbidrag samt av det

minskade stödet till studieförbunden. Vi vill att hemslöjden i vårt land värnas och uppmanar regeringen att beakta dessa frågor.

Enprocentsregeln – ett sätt att värna konst vid offentligt byggande

Enprocentsregeln är en ekonomisk princip för offentlig konst som innebär att cirka en procent av den totala budgeten avsätts för konstnärlig gestaltning vid ny-, om- och tillbyggnad. Enprocentsregeln bygger inte på en förutbestämd given arbetsmodell, och det har aldrig funnits någon sådan. Därför finns det stora variationer i hur regeln tillämpas och beräknas, både mellan stat, region och kommun och mellan kommuner och regioner.

Enprocentsregeln ska tillämpas vid allt offentligt byggande – i stat, regioner och kommuner – och tillämpas oftare vid markanvisning till privata byggherrar. Vi vill att regeringen värnar och följer upp hur enprocentsregeln implementeras.

Konstnärernas villkor måste förbättras men arbetslösheten stiger

De statliga bidragen och ersättningarna gör att fler kan verka som konstnärer och bedöms därför bidra på ett avgörande sätt till att främja konstnärlig kvalitet, mångfald och konstnärlig utveckling. Under pandemiåren hade de krisstipendier som delades ut av Konstnärsnämnden och Författarfonden en avgörande roll för att säkerställa att konstnärer kunde fortsätta sin verksamhet. Krisstöden tillsammans med den ordinarie stödgivningen bidrog till att konstnärer kunde fortsätta att utveckla sitt konstnärskap, vilket var en viktig förutsättning för att ge möjlighet till kulturupplevelser. Pandemin tydliggjorde att många konstnärer arbetar under svåra sociala och ekonomiska villkor, vilket riskerar att leda till att färre kan verka som konstnärer och att det därmed finns sämre förutsättningar för att uppnå de kulturpolitiska målen. Förutsättningarna för att verka som konstnär behöver därför förbättras. De analysunderlag som tagits fram har bidragit till en fördjupad förståelse för konstnärers ekonomiska och sociala situation. Biblioteksersättningen har bidragit till att skapa en långsiktig ekonomisk trygghet för författare och andra litterära upphovsmän samtidigt som möjlighet har getts att utveckla den litterära verksamheten. Statens kulturråds arbete med att göra det statliga MU-avtalet allmänt känt och tillämpat bedöms ha bidragit till den positiva utvecklingen inom tillämpningen.

I oktober 2021 tillsatte den socialdemokratiska regeringen en utredning för att se över reglerna för sjukpenninggrundande inkomst (SGI). Utredningen syftade till att förbättra möjligheten för företagare att få ökad trygghet och bättre förutsägbarhet i fråga om vad som gäller för dem. Konstnärer och kulturskapare tar i dag del av det sociala trygghetssystemet i lägre utsträckning än andra och bristerna synliggjordes särskilt under pandemin. Utredningen lämnade betänkandet Ett trygghetssystem för alla – Nytt regelverk för sjukpenninggrundande inkomst (SOU 2023:30) den 20 april 2023. Branschen har stora förväntningar på att systemet ska förbättras. Regeringen har ännu inte skickat ut utredningen på remiss, vilket är beklagligt. Vi uppmanar regeringen att sända utredningen på remiss och fortsätta det påbörjade arbetet.

Arbetsförmedlingen redovisar att arbetslösheten bland kulturarbetare stigit med nästan trettio procent på två år. Den stigande arbetslösheten kan förklaras av lågkonjunktur och inflation och av att kulturen har fått minskade offentliga anslag.

Organisationen KLYS som samlar alla yrkesgrupper inom kulturområdet menar att även AI kan spela in i den negativa utvecklingen. KLYS menar att kulturlivets yrkesgrupper drabbas hårt redan nu, och det är framför allt fotografer, illustratörer och översättare som påverkas.

Det är främst mindre och ofta kommersiella uppdrag som nu ersätts av AI-genererade bilder och texter. Uppdragen är viktiga för försörjning och för att bygga nätverk i branschen.

Det finns uppenbara likheter med skiftet då illegal nedladdning slog igenom och hotade upphovsrätten. Det är dags att ta dessa frågor på allvar och vi uppmanar regeringen att noga följa utvecklingen, upprätthålla en dialog med branschen och vidta nödvändiga åtgärder.

Scenkonstallianserna – Teateralliansen, Dansalliansen och Musikalliansen – har en avgörande roll för yrkesverksamma konst- och kulturskapares trygghet. Allianserna underlättar för scenkonstnärer att vara verksamma inom sitt område, ökar den sociala och ekonomiska tryggheten samt bidrar till att utveckla matchning och stimulera konstnärlig utveckling. Vi vill värna alliansernas viktiga uppdrag. Vi vill även att regeringen utvärderar om det ekonomiska stödet till allianserna behöver öka.

Inbromsningen av film- och tv-produktioner har en tydlig inverkan på konst- och kulturskapare. Under pandemin växte de digitala strömningstjänsterna men i takt med den globala ekonomiska krisen bromsar produktionerna. Stora film- och serieaktörer går fram med besparingskrav, vilket påverkar bolagens vinstkalkyler. De globala strömningstjänsternas intåg och dominans har i grunden förändrat hur man tjänar pengar på att producera film och drama, vilket har förändrat villkoren för alla som arbetar i branschen. Makt och kapital har koncentrerats till några få, medan risken har hamnat långt ner i kedjan hos frilansare och små produktionsbolag. Vinstmarginalerna står vanligen frilansande film- och tv-arbetare för som betalar med otrygga anställningar och en allt tuffare arbetsmiljö. Under branschens mer expansiva år rådde det stor brist på arbetskraft och tillräcklig kompetens.

Att flera produktionsbolag och strömningstjänster har utländska ägare som inte lever upp till arbetsmiljökrav och som ibland är direkt antifackliga är en utmaning för fackförbund i hela världen, även i Sverige. Globaliseringen av film- och tv-marknaden understryker vikten av ett upphovsrättsligt regelverk, krav på kollektivavtal och hållbara produktioner.

Vi vill uppmana regeringen att noga följa utvecklingen för de kulturellt yrkesverksamma.

Fristadssystemet skyddar konstnärer och författare

Det finns i dag 24 fristäder i Sverige, dvs. kommuner eller regioner som är anslutna till det internationella nätverket Icorn (International Cities of Refuge Network). Det innebär att Sverige är det land i världen som har flest fristäder. Under 2021 fanns det 15 fristadsförfattare och konstnärer. Statens kulturråd finansierar en nationell samordning av systemet samt fördelar projektbidrag till insatser som syftar till att främja fristadskonstnärers publika arbete. Detta har inte bara inneburit en fristad för den

enskilda konstnären utan också ett främjande av internationellt utbyte och konstnärlig frihet.

Vi socialdemokrater uppmanar regeringen att se över och stötta Icorn-programmet och andra lokala fristadssystem. Vi vill även att regeringen i alla internationella sammanhang, inte minst på EU-nivå, lyfter frågan om konstnärlig frihet och fristäder som en möjlighet att värna demokratin och det fria ordet.

Arkiv som klarar ett nytt säkerhetspolitiskt läge

Den tidigare socialdemokratiska regeringen tog initiativ till en utredning som presenterades i december 2019, SOU 2019:58. I Arkivutredningens betänkande ”Häriifrån till evigheten – En långsiktig arkivpolitik för förvaltning och kulturarv” redovisar utredningen i enlighet med direktiven en bred översyn av arkivområdet. I betänkandet beskrivs viktiga samhällsförändringar och arkivsektorns utveckling samt utredningens bedömningar och förslag om hur reglering, myndighetsstyrning och statsbidrag på arkivområdet ska förtydligas, ändras och utvecklas.

Riksarkivet har också föreslagit att en ny arkivlagstiftning ska tas fram. Myndigheten menar att den nuvarande är föråldrad och att en stor mängd information riskerar att gå om intet om den inte anpassas till en digital värld. Den nuvarande lagstiftningen är, enligt myndigheten, inte anpassad för dagens sätt att arbeta och det är viktigt att kunna säkra tillgången till offentliga data.

Vi vet att mycket fakta som tidigare ansetts etablerade ifrågasätts och att detta skapar en oro i det offentliga samtalet. Att kunna svara på frågan: ”Hur vet vi att vi vet?” är en central fråga i en demokrati.

Riksarkivet kompletterade 2022 Arkivutredningens förslag och menar att dagens säkerhetspolitiska läge kräver att samhällsviktig information, oavsett vem som producerat den, identifieras och etiketteras. Även offentligfinansierad verksamhet inom skola och sjukvård som utförs av privata aktörer måste inkluderas – de har idag inte samma ansvar som myndigheter vad gäller allmänna handlingar. Detta är en uppfattning som vi socialdemokrater delar.

Vi socialdemokrater uppmanar regeringen att, utifrån Arkivutredningens betänkande, skyndsamt lägga fram en proposition på området.

Kulturmiljö för levande kulturarv

Statens stöd till kulturmiljövård finns för att möta behovet av vårdinsatser i kulturmiljöer över hela landet. Bidraget till kulturmiljövård har avgörande betydelse för att en mångfald av kulturmiljöer ska kunna bevaras och utvecklas. Bidraget utgör även ett viktigt stöd för möjligheten att bevara och föra vidare det immateriella kulturarvet. Bidrag till kulturmiljövård främjar ett levande kulturarv som är angeläget för människor i dag och för kommande generationer. Bidraget till kulturmiljövård har i princip varit oförändrat under 2000-talet. Det finns angelägna behov, bland annat nya och uppdaterade kunskapsunderlag, inte minst mot bakgrund av allt mer trängande behov av energi-effektiviseringsåtgärder och klimatanpassningar. Vi vill att regeringen värnar, främjar och utvecklar Sveriges kulturmiljöer. Vi ser ett behov av en översyn av området.

Kulturarvet ska vara tillgängligt för alla

Vi socialdemokrater värnar det svenska kulturarvet och vill att kulturarvet ska vårdas och vara tillgängligt för alla. Vi vill även ge möjlighet till forskning och att ta del av kulturarvet för att fördjupa kunskaperna om Sverige, människors tidiga levnadsvillkor, kultur och kulturhistoria. Det handlar om att levandegöra en historia där berättelser ur olika synvinklar får utrymme. Kulturarvsvårdande myndigheter och institutioner såsom arkiv, bibliotek och museer, men också universitet, skolor och bildningsorganisationer, har samhällets uppdrag att göra detta på professionella, vetenskapliga och pedagogiska grunder. Även fria konstnärer och kulturskapare på musik- och teaterscener återberättar och vidareförädlar kulturarvet.

Digitaliseringen innebär stora möjligheter att på ett enklare sätt än tidigare göra kulturarvet tillgängligt.

Flera statliga institutioner har kvarlevor från den samiska ursprungsbefolkningen. Det har sedan länge funnits ett krav om att dessa ska återföras – så kallad repatriering. Här menar vi socialdemokrater att staten ska ta sitt ansvar och genomföra en nationell kartläggning i syfte att kunna repatriera samiska kvarlevor.

Fri entré på statliga museer

SD-regeringen avslutade fri entré-reformen år 2023, vilket vi socialdemokrater motsatte oss. I våra budgetmotioner för 2023 och 2024 anslog vi 100 miljoner kronor för att fortsätta reformen.

Reformen med fri entré på de statliga museerna har möjliggjort för fler att ta del av vårt gemensamma kulturarv. Museerna är vårt kollektiva minne, våra gemensamt ägda kunskapsinstitutioner. En kulturell allmännytta, ett offentligt rum för kulturarv. Vi anser det mycket viktigt att fler grupper än de museivana besöker våra museer. Fri entré är då en bra utgångspunkt, men det löser inte hela frågan om ett breddat deltagande.

Därför vill vi också ge fri entré-museerna i uppdrag att aktivt arbeta för att bredda besöksdeltagandet. Vi tror att detta måste vara ett långsiktigt uppdrag som sträcker sig över en längre tid, och fri entré är grunden för att det ska lyckas. Genom att på sikt också utvidga fri entré-reformen till att även omfatta regionala museer tillgängliggörs kunskap och kulturarv för människor i hela landet. Läns museerna är starka och trovärdiga kulturaktörer för människor i hela landet. Därför är de en viktig kraft för bildning och breddat kulturellt deltagande.

Vi föreslår att den fria entrén till statliga museum förlängs genom en höjning: Anslag 8:1 Centrala museer: Myndigheter tillförs därför 100 miljoner kronor.

Världsarven måste värnas

Ett världsarv är en kultur- eller naturmiljö som är så värdefull att det är en angelägenhet för hela mänskligheten. Det är en plats, en ort, en miljö eller ett objekt som på ett alldeles unikt sätt vittnar om jordens och människans historia. I Sverige finns det 15 världsarv. Världsarven utses av FN-organet Unesco. I Sverige är det Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket som är ansvariga myndigheter.

Grunden för arbetet med världsarven utgörs av den nationella världsarvsstrategin med tillhörande handlingsplan. Den första handlingsplanen gäller för åren 2021–2024. För

implementeringen av världsarvsstrategin har Riksantikvarieämbetet 2021–2024 kunnat fördela bidrag om högst 4 miljoner kronor årligen till världsarvssamordning för de världsarv som är kulturarv. Vi socialdemokrater menar att denna satsning bör fortsätta och öka. Vi är vidare av uppfattningen att för att världsarvskonventionens artikel 27 ska kunna efterlevas behöver staten ta ett större ansvar kring världsarven. Sverige har förbundit sig att kommunicera värdet av våra 15 svenska världsarv. För det utgår i nuläget inga resurser. Vi menar även att det är olyckligt att våra svenska världsarv har så olika villkor jämfört med övriga nordiska.

Världssarvsstrategin pekar på vikten av att stärka den allmänna medvetenheten och förståelsen för världsarvens unika värden. Det kan inte åstadkommas utan stabila och långsiktiga finansiella förutsättningar. Världsarven har en stor betydelse för kunskap, identitet och sammanhållning. Världsarven ska inte bara bevaras utan också kommuniceras och vara en del av samhällets utveckling, exempelvis som besöksmål.

Vi socialdemokrater vill yrka på att Riksantikvarieämbetet erhåller ett anslag för världsarven under åren 2025–2028 uppgående till 5 mkr årligen. Anslag 7:2 Bidrag till kulturmiljövård.

Det kyrkliga kulturarvet

Svenska kyrkans församlingar och pastorat är sammantaget Sveriges största förvaltare av egendom skyddad för dess kulturhistoriska värden. Det är inte bara ett kulturarv som på många sätt är unikt utan även en förvaltningsform som är unik i både svensk och internationell kontext.

Den modell som valdes i samband med de ändrade relationerna mellan staten och kyrkan går ut på att Svenska kyrkan äger och förvaltar de kyrkliga kulturminnena men att staten gör vissa anspråk på dem som kan innebära inskränkningar i hur Svenska kyrkan får använda till exempel sina kyrkobyggnader. Den kyrkoantikvariska ersättningen infördes därför för att på det sättet kompensera Svenska kyrkan för de inskränkningar och ökade kostnader som skyddsbestämmelserna i kulturmiljölagen innebär. Den kyrkoantikvariska ersättningen har stor betydelse för värden och bevarandet av kulturarvet.

Vi socialdemokrater är av uppfattningen att staten även fortsättningsvis tillsammans med Svenska kyrkan ska ta ansvar för att det kyrkliga kulturarvet ska bevaras. Det är viktigt att Svenska kyrkan säkerställer de kulturmiljövårdande myndigheternas insyn i fördelningsprocessen. Vi vill därtill framhålla vikten av att det antikvariska behovet går hand i hand med Svenska kyrkans behov av en adekvat verksamhet. Svenska kyrkans behov av att kunna utveckla sitt klimatarbete, göra klimatanpassningar samt öka tillgängligheten för besökare är av betydande vikt för verksamhetens framtid. En långsiktigt hållbar förvaltning kräver ett proaktivt bemötande av den lokala församlingens utmaningar. Det kan till exempel handla om anpassningar i kyrkorummet för ett bättre nyttjande.

De svenska kyrkobyggnaderna är välbevarade och välsköta, i alla fall om man gör en internationell jämförelse. Modellen med den kyrkoantikvariska ersättningen är på det sättet lyckad. Men det politiska målet är också att kulturarvet ska användas och utvecklas. Därför kan utformningen och tillämpningen av kulturmiljölagen behöva ses över och det är ett initiativ som vi socialdemokrater menar att regeringen behöver överväga.

Vi socialdemokrater vill att kulturarvet ska sträcka sig bortom skydd och bevarande. På många platser i Sverige är kyrkan den sista kvarvarande mötesplatsen för kulturella och medborgerliga aktiviteter som utgör grunden för civilsamhället och social sammanhållning. Dock minskar medlemsantalet i Svenska kyrkan, samtidigt som ansvaret för kulturhistoriska objekt ökar. Därmed blir församlingens kulturvårdande uppgift alltmer dominerande jämfört med kyrklig verksamhet som att fira gudstjänst eller det viktiga diakonala arbetet. Svenska kyrkans medlemmar står idag för ungefär hälften av de kulturhistoriska kostnaderna genom den kyrkoavgift som de betalar.

Kulturarvet i händelse av kris och krig

Före Rysslands olagliga och fullskaliga invasionskrig i Ukraina tenderade forskning och politiska diskussioner om skyddet av kulturarv att fokusera på områden utanför Europa. Men metoden att angripa ett lands byggnader eller föremål som manifesterar dess historia, ursprung, sedvänjor och kultur är inget nytt. MSB, Riksrevisionen och Totalförsvarets forskningsinstitut har på senare tid anmärkt på brister avseende kunskapsinhämtning om det svenska kulturarvet samt organisation och handlingsplan för att sätta föremål i säkerhet.

Enligt forskning syftar attacker på och förstörelse av kulturarv i krig till att åstadkomma historierevisionism, etnisk eller kulturell rensning och psykologisk påverkan av ett samhälle. Vid förstörelse av kulturarv möjliggörs en historieskrivning som gynnar den auktoritära ideologiska viljan. Detta effektiva grepp försvårar för den fria forskningen att förankra historieskrivningen i empiri, men främst ödelägger den viktiga kunskaper om ett samhälles kultur, utveckling och möjlighet till framtidsbygge.

Totalförsvarets forskningsinstitut och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har på senare tid anmärkt på brister avseende kunskapsinhämtning om det svenska kulturarvet samt organisation och handlingsplan för att sätta föremål i säkerhet.

Regleringen av skydd och undanförelsen av kulturarvsföremål framgår bland annat av kulturmiljölagen, arkivlagen, museilagen samt krisberedskapsförordningen. Där anges vilka aktörer som ansvarar för beredskapsförberedelser, vård och underhåll, skydd och undanförelse av kulturarvet i händelse av en kris eller konflikt. Trots detta brottas svenska museer och arkiv med föremålsprioritering, bristen på skyddslokaler för omplacering samt merkostnader i detta hänseende. För att det effektivt ska gå att tillämpa lagstiftningen behövs en nationell handlingsplan. Det måste råda nationell klarhet i fråga om varför kulturarvet ska prioriteras samt hur och vem som bär ansvar för verkställigheten.

Utöver detta behövs skyddslokaler som magasin och andra utrymmen för att säkra föremål. Dessa ska klara påtagliga påfrestningar och kan därför inte magasineras ovanför mark eller i befolkningstäta områden som riskerar angrepp. Avsaknaden av ändamålsenliga magasin för flertalet museer och arkiv måste bli en högprioriterad fråga för Kulturdepartementet. I detta ingår också bevarandet och skyddet av våra nationella byggnadsminnen.

Regeringen inrättade under 2024 ett råd för skydd av kulturarvet. Vi menar att det är viktigt att rådet ges ett tydligt mandat samt att finansieringen av verksamheten är realistisk.

Kulturfastigheter behöver långsiktiga lösningar

Statens fastighetsverk (SFV) har i dag två olika hyresmodeller som myndigheten kan applicera på sina fastigheter. Det är dels så kallad kostnadshyra, dels marknadshyra. Kostnadshyra tillämpas för fem nationella kulturinstitutioner: Nationalmuseum, Naturhistoriska riksmuseet, Operan, Dramaten och Historiska museet. Sedan Naturhistoriska riksmuseet tvingats stänga har frågan om hyresmodeller och renoveringsbehoven aktualiserats. Nyligen renoverade Nationalmuseum har flaggat för att de nya hyrorna för museet blivit ekonomiskt ohållbara.

Dessa kulturinstitutioner är intimt sammankopplade med byggnaderna, dvs. själva ändamålet med fastigheterna är att bedriva de aktuella kulturverksamheterna. Oavsett vilken modell som används urholkar hyran anslaget till kulturinstitutionerna. En allt större andel går till hyra, och i detta fall tillbaka till staten (SFV) som har ett avkastningskrav på minst 2,7 % årligen, även för kulturfastigheter.

De senaste åren med pandemi, höga elpriser och stigande kostnader har förvärrat läget för många kulturinstitutioner. Bland annat Nationalmuseum har fått vidta åtgärden att hålla stängt på tisdagar. Om inget görs kan situationen bli ännu värre. Svensk Scenkonst, branschens arbetsgivarorganisation, menar att hyreshöjningar och hyresrelaterade problem just nu är ett stort bekymmer för många. Det gäller inte bara aktörer som hyr av SFV, utan även från kommuner och regioner.

Det finns en grundkonflikt. SFV har till uppdrag att på lång sikt säkra kulturhistoriskt viktiga byggnader. Samtidigt ska de verksamheter som finns i dessa byggnader kunna utveckla sina verksamheter, inte skära ner på dem för att ha råd att betala hyran för byggnader som verksamheterna är ämnade för och som de rimligen inte kan flytta ifrån. De verksamheter som har marknadshyra ställer denna princip på sin spets, då resultatet kan bli att den mest lämpliga hyresgästen, ur verksamhetssynpunkt, inte har råd med hyran. Detta gör att vi hamnar i en situation där varje höjning av verksamheternas bidrag äts upp av allt högre hyror. Det kan inte vara en rimlig utveckling.

Vi välkomnar även den generella översyn av kostnadshyrorna som initierats. För en långsiktig lösning krävs dock blocköverskridande samtal.

Hågkomstresor för att motverka antisemitism

Hågkomstresor är ett initiativ som syftar till att öka förståelsen för Förintelsen och dess efterverkningar genom att låta ungdomar och andra grupper besöka platser som är historiskt kopplade till denna period. Resorna går ofta till koncentrationsläger, minnesmärken och andra platser i Europa, såsom Auschwitz-Birkenau i Polen. Syftet med resorna är att ge deltagarna en djupare insikt i vad som hände under Förintelsen och att främja reflektion kring frågor som mänskliga rättigheter, tolerans och demokrati.

Deltagarna får ofta en personlig och känslomässig upplevelse genom att besöka dessa historiska platser, vilket kan leda till en starkare förståelse för det förflutnas påverkan på nutiden. Efter resan uppmuntras deltagarna ofta att dela sina upplevelser och reflektioner med andra, vilket sprider kunskap och medvetenhet i deras lokalsamhällen.

Hågkomstresor är en viktig del av Sveriges arbete med att bevara minnet av Förintelsen och att motverka antisemitism och andra former av intolerans. Det är också en del av ett större pedagogiskt arbete för att säkerställa att sådana händelser aldrig glöms bort och att deras lärdomar förs vidare till kommande generationer.

Vi socialdemokrater vill stärka arbetet mot rasism, diskriminering och antisemitism och därmed stärka satsningen på hågkomstresorna. För finansiering av hågkomstresor hänvisar vi till Socialdemokraternas kommittémotion för utgiftsområde 1 Rikets styrelse, där vi under Anslag 6:1 Allmänna val och demokrati föreslår en ökning med 5 miljoner kronor.

Trossamfund

Religionsfriheten och föreningsfriheten är centrala för den svenska demokratin och ska värnas. Sverige är ett av de mest sekulariserade länderna i världen och har samtidigt en av världens mest mångreligiösa befolkningar. Trossamfunden är en viktig del av det civila samhället och bidrar till sammanhållning och gemenskap.

Det statliga stödet till trossamfunden bidrar till att samfunden kan bedriva verksamhet i form av gudstjänster, själavård, undervisning och omsorg. Kunskap om religion och trossamfund hos myndigheter, kommuner och allmänhet bidrar till att förbättra dialogen mellan trossamfunden och samhällets övriga aktörer. Myndigheten för stöd till trossamfund arbetar bl.a. med att bidra med kunskap om religion och samfundsliv i Sverige och har hand om frågor om trossamfundens roll i krisberedskapen. Myndigheten har märkt av en allt större efterfrågan från bl.a. kommuner och regioner på kunskapsstöd i dessa frågor. Under pandemin, när trossamfundens roll i krisberedskapen synliggjordes, ökade efterfrågan ytterligare. När nu regeringen går fram med förslaget att slå ihop Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor vill vi uppmana regeringen att noga följa utvecklingen avseende trossamfundsfrågor och att utvärdera effekterna av sammanläggningen.

Utländsk finansiering av trossamfund

I Tidöavtalet föreslås att en utredning ska se över förbud mot utländsk finansiering av trossamfund och andra organisationer på civilsamhällets område med kopplingar till islamism och extremism samt ta fram förslag om ett skärpt regelverk och tillsyn när det kommer till sådana organisationers finansiering. Myndigheten för stöd till trossamfund fick av den förra regeringen ett uppdrag att göra en förstudie i frågan inför tillsättandet av en kommande utredning som redovisades i början av 2023, men regeringen har ännu inte tillsatt någon sådan utredning.

Vi skulle välkomna en utredning om utländsk finansiering av trossamfund och uppmanar regeringen att skyndsamt tillsätta en sådan utredning.

Demokrativillkor för statligt stöd till civilsamhället

Den tidigare socialdemokratiska regeringen lade fram propositionen Statens stöd till trossamfund samt demokrativillkor vid stöd till civilsamhället. SD-regeringen drog tillbaka denna proposition i november 2022. Vi ansåg att det var djupt olyckligt med denna fördröjning då det brådskade med en reformering av lagstiftningen avseende det statliga stödet till trossamfunden, bl.a. med ett förtydligt demokrativillkor.

Propositionen lades till slut fram våren 2024, vilket vi välkomnade. Vi socialdemokrater vill uppmana regeringen att noga följa utvecklingen så att propositionens förslag implementeras och efterlevs i Sverige.

Filmpolitik för framtiden – säkra filmens finansiering

Trenden med globala techjättar och storbolag som etablerat verksamhet i Norden och Sverige har snabbt förändrat medielandskapet och svenskars konsumtion av audiovisuellt innehåll. På området för rörlig bild handlar det om bolag som Apple (587 mdkr år 2021), Disney (578 mdkr), Amazon (540 mdkr), ByteDance (497 mdkr) och Netflix (255 mdkr). Den senaste stora strömningstjänsten som lanseras i Sverige är Skyshowtime (ett samarbete mellan Comcast med en omsättning på 998 mdkr 2021 och medieföretaget Paramount Global, 245 mdkr). Bolagen konkurrerar med inhemska svenska aktörer om såväl intäkter som svenska folkets tid och uppmärksamhet. Enligt Sveriges Television kommer marknaden för streaming inte att öka; istället väntas konkurrensen hårdna mellan befintliga aktörer.

Drygt 60 procent av de svenska hushållen har abonnemang på strömningstjänster. Strömningstjänsternas ekonomi pressas dock av vinstkrav från ägare som nu medför prishöjningar för konsumenter, hybridtjänster med abonnemang och reklam samt begränsningar av abonnemangsdelen utanför hushållet. Därtill agerar många av de globala aktörerna som innehållsgrindvakter, vilket avgör innehållet publiken tar del av.

I detta nya landskap befinner sig innehållsproduktionen av svensk film. En avgörande fråga är därför den svenska filmens utrymme och framtida finansiering. Denna rapport beskriver finansieringen av film vad gäller statligt, regionalt och kommunalt filmstöd, biografmoms samt statlig audiovisuell avgift och statlig avgift på streamingtjänster.

Filmer som produceras i Sverige har generellt flera olika typer av finansiering, exempelvis bidrag från Svenska Filminstitutet, regionala produktionscentrum, utländska finansiärer och privata företag. Vidare finns Nordisk Film & TV Fond, som stöder film- och tv-produktion i de nordiska länderna, samt Europeiska kommissionens stödprogram för europeisk film-, tv- och videoindustri. Enligt statistik från 2022 stod Filminstitutet för den största delen av finansieringen av filmer som produceras i Sverige, cirka 30 procent för lång spelfilm och 45 procent för dokumentärfilm. Därutöver kommer finansieringen från filmfonder, producenter, tv-kanaler, distributörer, privat kapital och vod-tjänster.

På statlig nivå kanaliseras filmstödet genom Svenska Filminstitutet. Stiftelsen har i uppdrag att bevara och tillgängliggöra det svenska filmarvet, verka för att barn och unga har goda kunskaper om film och rörlig bild, stödja produktion, distribution och visning av värdefull film samt representera den svenska filmen internationellt. Filminstitutet finansieras genom statliga medel och fördelar bl.a. stöd till produktion, distribution, internationell lansering och distribution samt stöd med fokus på barn och ungdomar.

De myndigheter som fördelar bidrag till filmproduktion är Tillväxtverket, Kulturrådet och Konstnärsnämnden. Sedan hösten 2022 fördelar Tillväxtverket statligt stöd till produktion av audiovisuella verk. Kulturrådet fördelar bidrag till verksamheter som arbetar professionellt med konst och kultur i Sverige och internationellt, t.ex. organisationer och kommuner. Konstnärsnämnden fördelar bidrag och stipendier till individuella konstnärer, t.ex. projektbidrag för produktion av kort- och dokumentärfilm eller för

experiment och utvecklingsarbete. Medel till filmproduktion fördelas även av Sveriges Television som enligt det innevarande sändningstillståndet och medelsvillkoren för 2020–2025 ska bidra till utvecklingen av svensk film. Av SVT:s årsredovisning för 2022 framgår att bolaget under perioden 2020–2022 investerade ungefär 300 miljoner kronor i långfilmer, barnfilmer, dokumentärfilmer och kortfilmer.

På regional nivå finns 19 resurscentrum som arbetar för att främja regionala filmverksamheter. Verksamheterna arbetar på uppdrag av sina regioner. Det är i de flesta fall Kulturrådet som fördelar den statliga delen av finansieringen till regionerna. De regionala filmverksamheterna samlas i föreningen Filmregionerna, som verkar för att stärka filmen och de filmkulturella frågorna över hela landet. Även kommunerna bidrar till finansieringen, vilket vanligen sker inom ramen för kultursamverkansmodellen, som samordnar det kulturpolitiska arbetet på nationell, regional och kommunal nivå. Kommunerna är viktiga aktörer för den regionala kulturverksamheten och står t.ex. för drygt 25 procent av de årliga bidragen inom ramen för kultursamverkansmodellen. Vissa kommuner erbjuder direkt bidrag för filmverksamhet, exempelvis Göteborgs stad som fördelar bidrag för produktion eller Norrköpings kommun som fördelar bidrag till film- och tv-producenter som vill spela in tv-drama, långfilm, dokumentärfilm och kortfilm i Norrköping.

Utöver statliga, regionala och kommunala stöd till svensk film infördes den 1 januari 2017, i samband med avskaffandet av det tidigare filmavtalet, moms på biografbiljetter om 25 procent. Biografer som hade fler än sex visningar i veckan, så kallade röda biografer, undgick därmed att betala 10 procent av sina biljettintäkter till Svenska Filminstitutet i biografavgift. Samtidigt ska det understrykas att momsen på biografbiljetter höjdes från 6 till 25 procent, vilket har kommit att påverka priset på biobiljetter och besöksantalet. Enligt Kulturdepartementets promemoria från 2015 innebar höjningen av momsen en intäktshöjning om 260 miljoner kronor.

Mot bakgrund av detta har vi socialdemokrater föreslagit en ny filmpolitisk utredning som den regeringen hörsammat. Utredningen ska bland annat lämna förslag om hur de nationella filmpolitiska målen ska formuleras, hur de statliga filmstöden hos Svenska Filminstitutet, Konstnärsnämnden och Tillväxtverket ska vara utformade och hur filmarvet bättre kan bevaras och göras tillgängligt i framtiden, bland annat genom fortsatt digitalisering samt nya former för parts- och branschsamverkan. Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2025.

Ska svensk innehållsproduktion klara den internationella konkurrensen och erbjuda mer av svenskt kvalitativt innehåll till publiken behövs en ny ekonomisk och politisk modell. Detta i syfte att motverka marknadsbrister som mindre innehåll på det egna landets språk, ge förmåga till ett litet språkland att konkurrera och motverka andra språkländers dominans samt bidra till en kulturell diversitet. Vi socialdemokrater menar att riksdagens partier måste involveras i ett gemensamt omtag av finansieringen av svensk film inför framtiden.

Vi socialdemokrater menar att frågan om svensk films möjligheter att växa är en betydande fråga för den svenska kulturella och kreativa näringen. En ny svensk filmpolitik måste se över nivån på produktionsincitamenten, den statliga samverkan med de regionala fonderna samt nivån och förordningens struktur för fördelningen av filmproduktionsincitamentet. Vi socialdemokrater välkomnar tillsättandet av en utredning men anser att det primärt är frågan om filmens framtida finansiering som måste analyseras och förbättras.

Audiovisuell avgift

Möjligheten att enligt artikel 13.2 i EU:s direktiv om tillhandahållande av audiovisuella medietjänster (AVMS-direktivet) kräva att medietjänster som sker på begäran eller som riktar sig till konsumenter inom en medlemsstats territorium men som är etablerade i andra medlemsstater bidrar ekonomiskt till produktion genom direktinvesteringar i innehåll och bidrag till nationella fonder, har i Sverige ännu inte nyttjats. Enligt rapporten *Examining the European and Nordic transposition of AVMSD Article 13(2)* uppskattas omsättningen för vod-tjänster i Sverige (6 miljarder SEK 2020) och de kravnivåer som planeras i andra europeiska länder (2–6 procent) innebära en investeringsskyldighet om cirka 120–360 miljoner SEK årligen.

Vi socialdemokrater föreslår att frågan ska utredas och att en audiovisuell avgift ska införas i Sverige.

Biografmomsen behöver utredas

Momsen på biografbiljetter varierar mellan EU-länderna. Sverige sticker ut med 25 procents moms som högst och Frankrike med 5,5 procent som lägst. I fråga om både priset på biobiljetter, publikens biobesök och filmens finansiering kan denna fråga inte uteslutas. Vilken inverkan den höga svenska biografmomsen har måste närmare utvärderas. Folkets Hus och Parker rapporterar att ett trettiotal av deras minsta biografier har tvingats höja sina biljettpriser mellan 10–20 kronor per biljett, och små privatägda biografier anger att momshöjningen resulterat i att man sålt verksamheten till kommunen. Filmstaden har valt att inte höja priserna men menar att momshöjningen påverkar hur de kan utveckla driften av biograferna i framtiden.

Det finns ingen samlad statistik för exakt hur många biografier som valt att höja biljettpriserna, men tydligt är att representanter från Filmstaden, Folkets Bio, Riksföreningen Biograferna och Folkets Hus och Parker alla är överens om att bio ska räknas som kultur och därför betala samma moms som andra kulturevenemang. Det vill säga sex procent. Vi socialdemokrater vill utreda frågan om införandet av en sänkt biografmoms.

Stärk produktionsincitamenten och förbättra ansökningsförfarandet

Produktionsincitament (stöd till produktion av spelfilm, dokumentärfilm och drama- eller dokumentärserier) infördes i samband med den socialdemokratiskt ledda regeringens budget 2022/23. Stödet är i form av produktionsrabatt om 25 procent på produktionskostnaderna. Det betyder att ett företag som har produktion av audiovisuella verk som sin huvudsakliga verksamhet kan söka stöd för en del av kostnaden för en produktion och sedan få den återbetald efter att kostnaden har uppstått. Tillväxtverket fördelar det statligt stödet i enlighet med förordningen (2022:1386) om statligt stöd till produktion av audiovisuella verk.

Stödet är satt till 100 miljoner kronor årligen och har hitintills utlysts vid fyra tillfällen: i november 2022, maj 2023, september 2023 samt september 2024. Vid de två första utlysningarna stängde myndigheten ansökningsmöjligheten efter enbart 24 timmar. Förordningen avgav principen om först till kvarn framför urvalskriterier, vilket

mötts av kritik från både politiker och bransch. I november 2022 uppgick ansökningarna till 322 miljoner kronor. I maj 2023 uppgick ansökningarna till 308 miljoner kronor. Efter utlysningen i november 2022 beviljade Tillväxtverket 97 miljoner kronor till 11 olika bolag och efter utlysningen i maj 2023 beviljade myndigheten 50 miljoner kronor till 5 bolag. I september 2023 öppnade myndigheten för ansökningar men drabbades av tekniska problem och avbröt utlysningsprocessen. En ny ansökningsomgång öppnades i oktober med en budget på 44 miljoner kronor. 20 aktörer ansökte om stöd till ett sökbelopp på 198 286 369 kronor.

Ansökan hösten 2024 (2024:2) stängdes den 18 september kl. 10.00. Vi fick in 122 ansökningar, varav 30 unika ansökningar från 22 aktörer för en söksumma om cirka 260 miljoner kronor.

Enligt förordningen får stöd lämnas under förutsättning att

- produktionen helt eller delvis genomförs i Sverige
- produktionens totalbudget uppgår till minst 30 miljoner kronor för spelfilm, minst 10 miljoner kronor för dokumentärfilm, minst 10 miljoner kronor per avsnitt för en dramaserie eller minst 5 miljoner kronor per avsnitt för en dokumentärserie
- de stödberättigande kostnaderna för produktionen uppgår till minst 4 miljoner kronor
- produktionens finansiering är säkerställd i den del som stöd inte söks för
- produktionen klassas som en kulturprodukt utifrån en av Tillväxtverket på förhand fastställd förteckning över kulturella kriterier enligt kommissionens förordning (EU) nr 651/2014.

Det grundläggande syftet med filmproduktionsincitamentet är att främja tillväxten av svensk film och filmskapande i Sverige. Men incitamentet är strukturellt underfinansierat sett till antal bolag som söker och har därtill hos Tillväxtverket ett ohållbart ansökningsförfarande. Vi socialdemokrater menar att stödet på sikt måste stärkas samt att ansökningsförfarandet måste förbättras och uppmanar regeringen att se över frågan.

Spel och e-sport är en svensk framgångssaga

Sverige är sedan länge framträdande när det gäller spel och spelutveckling. Det finns flera stora och framgångsrika spelföretag. Dessa företag har producerat några av de mest populära spelen i världen, till exempel Minecraft, Battlefield och Candy Crush.

Den svenska spelbranschen präglas av både hög kreativitet och avancerad teknologi. Sverige har blivit en av världens ledande exportörer av videospel. Även om framgångarna är många finns det problem som branschen har identifierat. Rapporten "Vägar in i spelbranschen" kartlägger Sveriges spelutbildningar och visar på utmaningar kopplade till kompetensförsörjning.

Sverige har haft många framstående e-sportutövare som rönt stora framgångar internationellt. E-sport som fenomen växer hela tiden och vi måste bejaka våra svenska utövare. Tidigare i år blev E-sportförbundet invalt som ett specialidrottsförbund i Riksidrottsförbundet, något som de arbetat länge för.

Vi uppmanar regeringen att inleda en dialog med branschens företrädare för att diskutera de utmaningar som finns för olika aktörer inom branschen, såväl producenter som utövare.

Mediepolitik för mediemångfald och journalistik i hela landet

Att kunna ta del av fri och oberoende journalistik är en förutsättning för att delta i det demokratiska samtalet, bilda sig en välgrundad uppfattning och kunna ta del av ansvarsutkrävning och granskning av makten. En stark, självständig och livskraftig mediesektor i hela landet är kort sagt en grundbult i vår demokrati. På många håll i landet är de ekonomiska förutsättningarna för att bedriva journalistik utmanande och därför är det bra att det nya mediestödet har kommit på plats. Samtidigt ser vi att de risker vi varnade för när stödet infördes nu ser ut att ha blivit verklighet. Betoningen på den geografiska spridningen har lett till att mediemångfalden på nationell nivå har prioriterats ner och att flera medier som tidigare fått stöd nu har blivit utan. Kvartal, Hemmet vän, Flamman och Altinget är några exempel på medier som med en viss nisch av innehåll bidragit till den journalistiska mångfalden inom olika samhällspolitiska perspektiv, infallsvinklar och nyhetsvärdering. Vi ser därför ett behov av att den utvärdering som ska ske i samband med budgetpropositionen för 2027 tidigareläggs så att inte medier som kunnat överleva försvinner i onödan.

Alla pengar som anslagits för mediestödet ser inte ut att betalas ut. Därför vill vi också se att ändringar görs i förordningen så att i första hand de nationella nischmedier som tidigare haft stöd men nu blivit utan kan få ta del av stödet. Det är orimligt att Mediemyndigheten betalar tillbaka pengar till staten samtidigt som uppskattade och för mediemångfalden viktiga medier riskerar att försvinna. Vi motsätter oss också den neddragning av stödet som SD-regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2025 och föreslår därför att ytterligare 50 miljoner kronor läggs på mediestöd. Denna satsning finns i utgiftsområde 1.

Medielandskapet förändras fortsatt mycket hastigt och de stora framsteg som gjorts inom AI kan ytterligare drastiskt förändra förutsättningarna för att bedriva medier och journalistik. Därför är det nya mediestödet, även om de uppenbara bristerna skulle rättas till, inte en lösning på längre sikt. Vi vill se att en bred parlamentarisk utredning får i uppgift att ta fram en mediepolitik för framtiden.

Public service – radio och tv för alla

Radio och tv i allmänhetens tjänst (public service) bedrivs av Sveriges Radio AB (SR), Sveriges Television AB (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB (UR). Verksamheten styrs av sändningstillstånd och anslagsvillkor som regeringen beslutar med stöd av riksdagsbeslut.

Inför den nuvarande tillståndspanoden, med start den 1 januari 2020, fattades beslut om att tillsätta en parlamentarisk kommitté vars uppdrag var att föreslå ett långsiktigt hållbart och solidariskt finansieringssystem. Genom tilläggsdirektiv utvidgades uppdraget till att analysera villkoren för radio och tv i allmänhetens tjänst samt att föreslå nödvändiga förändringar för att skapa goda förutsättningar för programföretagen. Genom ytterligare ett tilläggsdirektiv utvidgades uppdraget till att omfatta hur en ändamålsenlig reglering för radio och tv i allmänhetens tjänst i ett nytt medielandskap kan utformas på kort och lång sikt.

Arbetet resulterade i att radio- och tv-avgiften ersattes med en public service-avgift som är individuell. Public service-avgiften betalas av den som är obegränsat skattskyldig, har fyllt 18 år och har en beskattningsbar förvärvsinkomst. Ansvaret för att ta in avgiften ligger på Skatteverket. I samma proposition behandlades förslag om ett stärkt oberoende med beslut om att avgiften enbart ska användas till public service, att tilldelning av avgiftsmedel ska göras för hela tillståndperioden, att sändningstillståndperioderna ska förlängas till 8 år samt att förvaltningsstiftelsens ledamöter inte ska ha politiska uppdrag i regering och riksdag.

Propositionen ”Ett modernt public service nära publiken – villkor 2020–2025” reglerar den nuvarande tillståndperioden till och med den 31 december 2025. De förändringar som det nya sändningstillståndet förde med sig är bl.a. att bolagen ska skapa fler redaktioner i hela landet, vilket har skett. Det har också inneburit en förstärkning av kärnuppdraget, ett första steg mot teknikneutraliserade verksamheter, ett fördjupat kultur- och bildningsuppdrag samt förhandsprövning av tjänster som ligger utanför kärnuppdraget.

Den förra parlamentariska public service-kommittén gjorde ett utmärkt arbete som enigt erkände den omvälvande förändringen i det svenska medielandskapet. Beslut om att låta SVT, SR och UR utveckla nya plattformar och programtjänster digitalt har främjat bolagens snabba transformering från linjärradio- och tv-sändningar till tjänster på internet. Sedan 2018 har veckoräckvidden för det linjära tv-tittandet gått från 75 procent i befolkningen till 61 procent. Detta samtidigt som onlinekonsumtionen ökar.

Public service utmanas liksom andra medier av globalisering, digitalisering och en snabb teknikutveckling. Internationella mediebolag konkurrerar med inhemska medier avseende ekonomi och innehåll. En borgerlig kritik mot public service, med sina totalt 8,5 miljarder i årlig finansiering, är att den utgör en alltför stark konkurrens gentemot andra svenska medier. Men det ter sig inte särskilt troligt när man tittar på de globala bolagens verksamhet i Sverige. Bolagen Apple (587 mdkr år 2021), Disney (578 mdkr), Amazon (540 mdkr), ByteDance (497 mdkr) och Netflix (255 mdkr) konkurrerar med inhemska svenska aktörer om såväl intäkter som svenska folkets tid och uppmärksamhet.

Att minska SVT:s, SR:s och UR:s utbud och ekonomi, som föreslagits från borgerligt håll, innebär omfattande svårigheter att klara den globala konkurrensen. Inget tyder på att svensk public services marknadsandelar, i händelse av ett smalare uppdrag, skulle främja svenska kommersiella mediebolag. Tvärtom skulle troligen en smalare och finansiellt krympt public service innebära att globala kommersiella aktörer skulle förstärka sin position på den svenska mediemarknaden.

Sedan 2008 har reklamintäkterna för medier med journalistiskt innehåll i Sverige minskat med över 60 procent, vilket gått till internationella storbolag som Google och Facebook. För det svenska språkområdet innebär globalisering och digitalisering att innehållsproduktioner på det svenska språket utmanas av innehåll på världsspråk som engelska, spanska, arabiska och kinesiska. När flera av strömningstjänsterna dessutom aviserat att man helt slutar med svenskspråkig originalproduktion behövs en ny insikt om värdet och vikten av SVT, SR och UR för det svenska språkets status.

Att slå vakt om public services breda uppdrag måste också ses i ljuset av den nya säkerhetspolitiska situationen. Var befolkningen tar del av saklig, oberoende och säker information i händelse av en kris är en samhällelig angelägenhet och fråga för det svenska totalförsvaret. Då den svenska befolkningen har ett stort förtroende för public service i fredstid finns det mycket som talar för att det är hos public service som

befolkningen kommer att ta del av nyheter i händelse av en kris, framför aktörer som agerar i desinformativt syfte.

Regeringen beslutade den 23 februari 2023 att tillsätta en parlamentarisk kommitté som ska utreda förutsättningarna för den kommande tillståndsperioden, som ska gälla 2026–2033, och där föreslå public services reglering och uppdrag. Regeringens direktiv förhandlades inte med oppositionspartierna och oppositionen har inte haft möjlighet att påverka deras inriktning. Vi socialdemokrater lämnade synpunkter på att direktiven inte inbegrep att i den parlamentariska utredningens uppdrag föreslå oberoendeförstärkande åtgärder för bolagen, exempelvis att grundlagsskydda public service. Därtill anser vi att direktiven begränsade utredningens förutsättningar att föreslå förslag i paritet med de nya säkerhetspolitiska och språkliga behov som växer i en allt mer globaliserad mediemarknad. Vi socialdemokrater är exempelvis inte av uppfattningen att kärnan i public service-uppdraget bör inriktas på de samhällsbehov som marknadsaktörerna inte kan tillgodose samt att den innehållsmässiga tyngdpunkten ska ligga där det råder brist på kommersiella alternativ. Vi menar, i likhet med Försvarsberedningens slutsatser, att bolagens breda uppdrag är en avgörande faktor för att nå hela befolkningen och uppbära ett högt förtroende.

De parlamentariskt sammansatta kommittéerna spelar en viktig roll för att skapa breda politiska överenskommelser. Parlamentariska kommittéer skapar gemensamma beskrivningar av problem och bidrar till noggrann analys, samförståndslösningar och samverkan. Politiska konflikter som dyker upp senare i den politiska processen kan därmed undvikas i, för Sverige, centrala politiska frågor. Ett svagt kommittéväsande blir än mer problematiskt i ett splittrat politiskt läge. Därför är vi socialdemokrater av uppfattningen att frågan om villkor för public service ska behandlas i parlamentariska kommittéer för att långsiktigt vårda och förstärka samförståndet mellan partierna i Sveriges riksdag. Detta förutsätter att samförståndstanken och arbetet ligger till grund för utredningens slutsatser och inte tillfälliga majoritetsbeslut. Vi socialdemokrater beklagar att gemensamma beskrivningar av problem, samförståndslösningar och samverkan i centrala frågor inte har uppnåtts i kommitténs arbete. Det är både oväntat och ovanligt att det innevarande regeringsunderlaget gör gemensam sak när långa tillståndsperioder syftar till att ge bolagen långsiktiga spelregler och att hitta kompromisser som står sig över mandatperioder.

Vi socialdemokrater anser att tillfälliga politiska majoriteter inte ska bli styrande i fråga om public service som utgör en demokratisk kollektiv nyttighet som gynnar alla medborgare. Mycket sent i utredningsarbetet uppstod grundläggande skillnader, vilket förklarar reservationerna i utredningen.

Det är primärt i samband med medelstildelningen som public service-bolagens självständighet och integritet kan påverkas. Den förra public service-kommittén ansåg att det fanns skäl, mot bakgrund av den särställning som statsmakten gett public service samt vikten av att stärka verksamhetens oberoende, för riksdagen att fatta ett beslut om medelstildelning för hela tillståndsperioden och därmed avskaffa den årliga medelsprövningen. Därför infördes i lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst en bestämmelse om att beslut om medelstildelning avser hela tillståndsperioden. Av bestämmelsen följer att bolagens ökade oberoende förenas med ett ökat ansvar att hushålla med de tilldelade medlen. I avsaknad av en årlig beredningsprocess kan det bli svårare för bolagen att få extra resurser för att täcka oförutsedda medelsbehov; ett tydligt exempel är de ökade kostnader som föranlett sparpaketet inom bolagen på grund av inflationen.

Då ett tillfälligt politiskt majoritetsbeslut ligger till grund för kommitténs beslut om medelstildelning anser vi socialdemokrater att finansieringslagens bestämmelse om tilldelning av avgiftsmedel hela tillståndsperioden om åtta år är satt ur spel.

Bland remissvaren på betänkandet vill vi särskilt lyfta vad Ekonomistyrningsverket (ESV) framför. ESV anser att utredningens förslag till finansiering för perioden 2026–2033 borde ha omfattat en analys av hur förslaget kan påverka public service-företagens kärnverksamhet och därmed allmänheten. ESV saknar en fördjupad analys av hur dessa faktorer kan påverka resursbehovet och vilka ekonomiska konsekvenser de kan få.

För närvarande bereds betänkandet i Regeringskansliet och vi socialdemokrater vill verka för blocköverskridande samverkan då den parlamentariska kommitténs arbete sattes ur spel genom Tidöavtalet.

Ungdomspolitik som stärker ungdomars levnadsvillkor

Målet för alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar mellan 13 och 25 år är att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Ungas inflytande och delaktighet är en central del av ungdomspolitiken. I en levande och jämlik demokrati är det viktigt att alla unga har de kunskaper, verktyg och förmågor som krävs för att aktivt kunna föra sin talan och delta i demokratins processer. Det är också viktigt att unga har förutsättningar att organisera sig. Statsbidraget till barn- och ungdomsorganisationer bidrar till det på ett betydelsefullt sätt.

Den 22 juni 2022 tillsatte den socialdemokratiska regeringen en utredning om en öppen fritidsverksamhet för ungdomar. Syftet var att utreda frågan om att erbjuda barn och unga en meningsfull fritid och därmed agera brottsförebyggande.

Uppdraget skulle ha redovisats senast den 1 december 2023. SD-regeringen avvecklade dock tyvärr denna utredning våren 2023.

Omsorg och fritidsverksamhet ska finnas både före och efter skoltid och på skollov. Barn och unga ska erbjudas en meningsfull fritid, något som också ökar tryggheten. Samhällsklyftor blir särskilt kännbara för barn under lov eller när skolan erbjuder aktiviteter som innebär kostnader. Barns deltagande i kulturliv, idrott och annan föreningsverksamhet ska främjas aktivt.

Vi socialdemokrater vill skapa trygga och inkluderande miljöer för alla ungdomar. Därför satsar vi nu på att förstärka Sveriges fritidsgårdar genom att föreslå ökat stöd till utbildning av fritidsledare, med 75 miljoner kronor 2025, så att närvaron av utbildade fritidsledare kan öka. Se avsnittet om folkhögskolor, där satsningen beskrivs.

En politik för det civila samhället

Vi ser med oro på de utspel som företrädare för regeringens samarbetsparti Sverigedemokraterna har gjort avseende att dra in statligt stöd till civilsamhällesorganisationer som kritiserar den nuvarande SD-regeringens politik. Ett exempel är att ledande företrädare för Sverigedemokraterna vill stoppa det statliga bidraget till Civil Rights Defenders, som hävdar att Tidöavtalet – regeringsavtalet mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna – på flera punkter i överenskommelsen

bryter mot internationella överenskommelser och konventioner. Den typen av politisk påverkan är mycket allvarlig och vi socialdemokrater kommer att bevaka denna fråga mycket noggrant.

Villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras. Detta ska ske i dialog med det civila samhällets organisationer genom att

- utveckla det civila samhällets möjligheter att göra människor delaktiga utifrån engagemanget och viljan att påverka den egna livssituationen eller samhället i stort
- stärka förutsättningarna för det civila samhället att bidra till samhällsutvecklingen och välfärden både som röstbärare och opinionsbildare och med en mångfald verksamheter
- fördjupa och sprida kunskapen om det civila samhället.

Det civila samhällets organisationer i Sverige är fristående och självständiga från staten. Att bilda en förening eller ett kooperativ är ett sätt att lösa gemensamma behov som skiljer sig från lösningar inom ramen för marknaden, staten eller familjen. Organisationerna arbetar primärt med samhällreliga mål som medlemmarna vill lösa eller har nytta av. Syftet är inte att göra vinst och det är inte heller möjligt att göra några stora vinster på verksamheten, utan eventuellt överskott återinvesteras i regel i verksamheten.

Civilsamhället är komplext och organisationerna ser väldigt olika ut. Ett sätt att beskriva det är att civilsamhället i Sverige har tre olika ben. Det första benet är det ideella föreningslivet som helt bygger sin verksamhet på människors frivilliga engagemang, det andra benet är idéburna organisationer som bedriver offentligt finansierad välfärd med anställd personal och det tredje benet är den sociala ekonomin, eller civilsamhällets företagande, med verksamheter inom olika sektorer som primärt arbetar med samhällreliga mål eller medlemsnytta, är demokratiskt styrda och återinvesterar eventuellt överskott.

På senare år har det skett en glidning där ett antal myndigheter hävdar att samma regler som gäller för privat näringsverksamhet ska gälla för ideell föreningsverksamhet. Ibland har frågan kommit upp för att ett företag drivit ett rättsfall, och ibland har myndigheterna agerat på eget initiativ, ofta med hänvisning till EU-lagstiftning. Denna utveckling förändrar förutsättningarna för ideell föreningsverksamhet och tvingar föreningarna att anpassa sig till lagstiftning som är skriven för vinstsyftande aktörer på en marknad, alltså för aktörer som agerar utifrån en helt annan logik.

Socialdemokraterna anser att det ideella föreningslivet inte ska lyda under marknadslogikens regler. Den här glidningen har skett i strid med en bred politisk enighet om att värna det civila samhällets särart. Det är samtidigt viktigt att säkerhetsställa att regler som är skapade för det ideella föreningslivet inte missbrukas av vinstdrivande aktörer. Vi anser att det är nödvändigt att i grunden genomlysas dessa frågor och skapa en hållbar politik.

Vi socialdemokrater vill värna det ideella föreningslivets särart. Ideell föreningsverksamhet ska inte behöva anpassa sig efter regler utformade för kommersiell verksamhet. Vi vill att det tas fram riktlinjer för hur myndigheter ska hantera ideell föreningsverksamhet som värnar civilsamhällets särart.

Stärka kontrollen av bidrag till civilsamhället

Riksrevisionen redovisade i rapporten Tillit och kontroll – statlig bidragsgivning till civilsamhället (RiR 2023:7) att statens kontroll av bidragen till civilsamhällets organisationer är för svag. Statens samlade bidrag till civilsamhällets organisationer uppgår årligen till cirka 20 miljarder kronor. Det finns risk för fusk och missbruk, vilket kan innebära att angelägen verksamhet trängs undan och att förtroendet för bidragssystemet undergrävs.

Granskningen visar att myndigheternas kontrollåtgärder inte är tillräckliga. Systemet är tillitsbaserat och bygger på självrapportering. Detta öppnar upp möjligheten för oseriösa aktörer att använda bidragen på ett sätt som inte avsetts.

Vi tror att bidragsgivande myndigheter måste utveckla sina kontrollmetoder. Det finns även behov av ett nationellt stöd inom vissa specialiserade kompetenser, som ekonomisk brottslighet, våldsbejakande extremism och demokratifrågor. Ett ökat informationsutbyte mellan myndigheterna är önskvärt. Idag finns det ingen samlad bild av vilka bidrag som går till vilka organisationer, vilket gör det svårt för myndigheterna att upptäcka om samma verksamhet får bidrag från flera olika instanser.

Riksrevisionen ger några rekommendationer, t.ex. om att

- inrätta en central databas som omfattar alla tillgängliga statsbidrag till civilsamhället och de organisationer som fått del av sådant stöd
- inrätta nationella stödfunktioner avseende väsentliga risker i samband med bidragsgivningen till civilsamhället, t.ex. finansiella risker, våldsbejakande extremism och icke-demokratisk verksamhet
- uppmana myndigheter till fler verksamhetsbesök
- tillhandahålla grundläggande utbildning om vilka krav som ställs på bidragsmottagande organisationer.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen lade fram en proposition (Statens stöd till trossamfund samt demokrativillkor vid stöd till civilsamhället, prop. 2021/22:272) om demokrativillkor avseende bidragsgivning till bl.a. trossamfund. SD-regeringen drog tillbaka denna proposition i november 2022. Denna proposition hade varit en viktig del i det arbete som Riksrevisionen rekommenderar. SD-regeringen återkom våren 2024 med en reviderad proposition men mycket tid gick förlorad.

Vi uppmanar regeringen att återkomma med förslag som motverkar fusk och felaktigt utnyttjande av bidrag inom civilsamhället.

Allmänna samlingslokaler runt om i landet måste värnas

Runt om i vårt land finns en imponerande mängd allmänna samlingslokaler som drivs av föreningslivet. Många har sitt ursprung i de svenska folkrörelserna. Vi vet att många samlingslokaler hade en tuff situation under pandemin, då såväl möjligheten till uthyrning för möten och fester som förutsättningarna att anordna kulturarrangemang kraftigt begränsades. Den stora andel ideellt arbete som möjliggör samlingslokalernas verksamhet är imponerande. Vi socialdemokrater ser det som viktigt att statens stöd till samlingslokalerna fortsatt prioriteras och ges långsiktigt.

De föreningsdrivna samlingslokalerna har en avgörande roll för vårt civilsamhälles förutsättningar att verka, inte minst på landsbygden och i glesbygd, där samlingslokalerna på många platser är navet för bygden. De fungerar som mötesplatser för

föreningslivet och är på många platser arenan för att konst och kultur ska finnas tillgänglig i hela landet.

Samlingslokalernas funktion som mötesplatser runt om i vårt land gör dem också till en resurs i samhällets krisberedskap och vårt civilförsvaret. Vid exempelvis större och längre strömavbrott, skogsbränder eller eftersök av försvunna personer är det inte ovanligt att de föreningsdrivna samlingslokalerna blir knutpunkten för samhällets olika insatser.

Vi socialdemokrater vill värna allmänna samlingslokaler runt om i vårt land och föreslår därför en ökning av anslaget 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler med 50 miljoner kronor.

Idrottspolitik för inkludering, bredd och spets

Statens stöd till idrotten är till för att ge alla möjlighet att motionera och idrotta, att främja en god folkhälsa, att stödja en fri och självständig idrottsrörelse samt att ge alla i Sverige positiva upplevelser av idrott som underhållning. Stöd till barn och ungdomar ska lämnas till verksamhet som bedrivs ur ett barnrättsperspektiv. Svensk föreningsidrott skapar goda möjligheter till integration – i en idrottsklubb eller i ett lag möts alla på lika villkor och bygger broar mellan människor. Riksidrottsförbundet bedriver idag en inkluderande verksamhet som syftar till integration. Detta är en utveckling som vi socialdemokrater fortsatt vill stödja.

Stöd kan även lämnas till sådan verksamhet som stärker idrottsutövares internationella konkurrenskraft.

Idrottsrörelsen lever fortfarande med efterverkningarna från nedstängning under pandemin som hade omfattande inverkan på idrottsrörelsen och folkhälsan.

Vi som land utmärker oss vad gäller föreningsdriven folkrörelseidrott. Ska denna bestå måste investeringar göras i dess verksamheter och anläggningar. Vi socialdemokrater har tidigare gått fram med flera satsningar för att stärka idrottsrörelsen, uppgående till 3,5 miljarder kronor i stöd under pandemin, särskilda satsningar på barns och ungas idrottande samt 300 miljoner i återstartsstöd 2022.

Vi vet också att idrotten har en positiv och integrerande effekt på samhället. Inom idrotten träffas människor med olika bakgrund för gemensamma uppgifter och utmaningar. Ytor som bryter segregation är något vi behöver mer av och vi ser ett fortsatt behov av ytterligare insatser för idrottande, inte minst för unga.

Vi socialdemokrater avvisar Fritidskortet för 2025 (se avsnittet Fritidskortet), med ett belopp uppgående till 792 miljoner kronor. Vi har istället en rad alternativa förslag. Vi föreslår en ökning av anslaget 13:1 Stöd till idrotten uppgående till 645 miljoner kronor. Av dessa medel utgör 345 miljoner kronor ökat stöd till idrotten framför allt, men inte enbart, för barn och unga i utsatta områden och t.ex. även på landsbygden.

Vi föreslår också 100 miljoner kronor till en satsning på parasport för barn och unga, se avsnittet Parasport för barn och unga, samt en ledarsatsning på 200 miljoner kronor, se avsnittet Ledarsatsning för Sverige – 1 000 nya ledare.

Fritidskortet

I budgetpropositionen för 2023 aviserade SD-regeringen att den avsåg att införa ett nytt så kallat fritidskort. I juli 2024 remitterades förslaget. SD-regeringens ambition är att den nya ordningen ska vara på plats den 1 oktober 2025.

Enligt förslaget ska fritidskortet avse barn och unga som är 8–16 år och kunna användas för betalning av avgifter för vissa ledarledda fritidsaktiviteter som tillhandahålls av en godkänd utförare. Fritidskortet ska lämnas årligen, antingen med 500 kronor per barn eller med 2 000 kronor per barn för barn och unga i socioekonomiskt utsatta hushåll (definierat som hushåll som mottagit bostadsbidrag). Ansökan om fritidskort och användning av fritidskort för betalning ska enligt förslaget göras genom en digital tjänst, vilken ska hanteras av E-hälsomyndigheten. Försäkringskassan föreslås ansvara för ett register över godkända utförare.

Vi socialdemokraterna kan förstå idén med ett fritidskort så att barn och unga ska få möjlighet att bedriva fritidsaktiviteter. Riskerna och svårigheterna med ett sådant system är dock betydande. Som det remitterade förslaget är utformat kommer drygt 1/3 av kostnaderna för fritidskortet att användas för E-hälsomyndighetens och Försäkringskassans administration. I sammanhanget handlar det om mycket stora summor, ca 250 miljoner kronor per år.

En annan problematik som fritidskortet inte adresserar är att för många barn och unga med små ekonomiska resurser är möjligheterna att resa till och från idag det största hindret för deltagande i organiserade fritidsaktiviteter. Detta är en fråga som vi uppmanar regeringen att beakta, oavsett fritidskortets utformning.

Mot bakgrund av dessa svårigheter avvisar Socialdemokraterna förslaget för att istället satsa på fritidsaktiviteter för alla barn och unga, men med fokus på socialt utsatta områden och på landsbygd.

I stället för att prioritera insatser som behövs och fungerar har den här SD-regeringen lagt all sin kraft på ett så kallat fritidskort – som ännu inte kommit till stånd trots att mer än halva mandatperioden passerat. Det är 792 miljoner kronor som har fastnat på SD-regeringens konto. Vi socialdemokrater prioriterar satsningar för 2025 som gör direkt nytta för barn och ungas fritid, både idrott, friluftsliv och kultur.

Vi föreslår under anslag 13:1 en ökning med totalt 645 miljoner kronor:

- ökat stöd till idrotten med 345 miljoner kronor; se avsnittet Idrottspolitik för inkludering, bredd och spets
- stöd till barn och unga inom parasporten med 100 miljoner kronor; se avsnittet Parasport för barn och unga
- en satsning på att utbilda ledare med 200 miljoner kronor; se avsnittet Ledarsatsning för Sverige –1 000 nya ledare.
- Vi föreslår även
- ökat stöd till friluftslivet med 75 mkr under anslag 13:3; se avsnittet Friluftslivspolitik för alla
- ökade insatser för att utbilda fler fritidsledare med 75 miljoner kronor under anslag 13:3; se avsnittet Folkhögskolan som en viktig utbildningsväg och en andra chans.

Under ett nytt anslag föreslår vi stöd till nationell samordning av utlån av utrustning för idrott och friluftsliv med 4 miljoner kronor.

Utöver dessa satsningar inom idrotts- och friluftsliv och fritid föreslår vi även 177,5 mkr till kulturskolan, en verksamhet som riktar sig till barn och unga; se avsnittet Kulturskola för alla.

Parasport för barn och unga

Parasport är idrott för personer med en rörelsenedsättning, synnedsättning eller intellektuell funktionsnedsättning. Den kännetecknas av gemenskap, glädje och drömmar. Barn och unga med funktionsnedsättningar idrottar och motionerar betydligt mindre än andra i samma ålder. Att oreflekterat peka på ett barns fysiska skada eller diagnos vore ett bekvämt sätt att förklara inaktiviteten. Det är snarare en fråga om brist på kunskap, resurser och delaktighet.

Ohälsa är nästan tio gånger vanligare bland personer med en funktionsnedsättning jämfört med befolkningen i övrigt, enligt Folkhälsomyndigheten. Så mycket som var femte ung person mellan 16 och 29 år motionerar aldrig, vilket är mer än dubbelt så många jämfört med övriga i samma ålder, visar statistik från SCB. Barn och ungdomar med en funktionsnedsättning mår också psykiskt sämre än andra unga.

Idrottsforskningen är samstämmig. Unga idrottar för att det är roligt och slutar när lusten inte längre finns där. Inget tyder på att unga med funktionsnedsättning skulle fungera annorlunda. Australiensiska forskare har nyligen sammanställt ett större antal studier om vad som motiverar specifikt barn och ungdomar med funktionsnedsättningar. Förutom drivkrafter som glädje och önskan att vara vältränad är sannolikheten till fysisk aktivitet större om de är tillsammans med klasskamrater, vänner eller syskon som också ger dem uppmuntran och hjälp. Och om de leds av kunniga vuxna. Vi socialdemokrater vill att barn och unga med funktionsnedsättningar ska få möjlighet att utöva idrott på deras villkor. Det krävs ofta mer insatser och ledare som är utbildade för denna målgrupp. Då vi avvisar Fritidskortet för 2025 satsar vi istället under anslag 13:1 Stöd till idrotten 100 miljoner kronor på funktionsnedsatta barns och ungas idrottande.

Ledarsatsning för Sverige – 1 000 nya ledare

Föreningssverige har fortfarande folkrörelsekoppling men färre människor har tid, ork och kunskaper att engagera sig i en förening, som ledare eller i en styrelse. Många idrottsföreningar vittnar om en attitydförändring där allt fler föräldrar ser sig som konsumenter och ”vill köpa sig fria” från engagemanget, samtidigt som det inte är ett alternativ för många arbetarklassföräldrar som redan har det tufft att klara försörjningen.

I framför allt, men inte enbart, Sveriges utsatta områden vittnar föreningar om svårigheter att hitta ledare och att de har för få ledare. Detta är föreningar vars framgång är detsamma för landet. Barn från mindre bemedlade områden rör sig i mindre utsträckning och befinner sig i områden där risken är större att man hamnar på glid. Aktiviteter med bra ledare och förebilder är en förebyggande åtgärd som inte ensam kan stoppa nyrekryteringen till kriminella gäng, men som kan vara en pusselbit för att lösa den stora problematiken. Idrott och tillgång till goda ledare är inte ett integrationsverktyg eller välfärd, utan förutsättning för barn oavsett klass att kunna utvecklas och nå sin fulla potential inom sin idrott. Möjligheten att bli bäst i världen och elitsatsa ska inte vara reserverad till de med bäst förutsättningar.

Bristen på ledare inom idrotten i utsatta områden är påtaglig. Anledningarna till att föräldrar och unga inte väljer att engagera sig ideellt är flera. Det handlar om bristen på tradition och ekonomiska möjligheter. Vi vill därför långsiktigt arvoda och utbilda ledare i idrottsföreningar i framför allt Sveriges utsatta områden, men även t.ex. på landsbygden. Kommuner och idrottsföreningar kan samarbeta med Sisu Idrottsutbildarna (Sisu) för att genomföra ledarutbildningar. Syftet med reformen är att skapa och stärka hållbar långsiktig idrottsverksamhet i framför allt Sveriges utsatta områden för barn och unga, men även t.ex. på landsbygden.

Vi vill att ambitionen långsiktigt ska vara utbilda och arvoda 1 000 ungdomar. Vi föreslår för 2025 att 200 miljoner avsätts för detta ändamål till anslaget 13:1 Stöd till idrotten.

Elitidrottare villkor måste förbättras

I en artikel i DN säger friidrottens förbundskapten Kajsa Bergqvist att det bara är en tredjedel av hennes VM-trupp på 32 personer som kan leva på sin idrott. Och så ser det ut inom många sporter. Det finns förstås de som har enorma inkomster och stora sponsorer, men de är mycket färre än de som har svårt att få sitt idrottande på elitnivå att gå ihop ekonomiskt. Många av de bästa idrottarna lever under mycket knappa förhållanden. Särskilt svårt är det för de som tävlar i små idrotter.

Forskningsrapporten Vägar till världstoppen visar att elitidrottare är i behov av familj eller närstående för ekonomiskt och socialt stöd. I den av Sveriges Olympiska Kommitté identifierade gruppen Topp och talang är det 44 % som lever under vad Kronofogdemyndigheten identifierar som existensminimum.

Den förra socialdemokratiska regeringen tillsatte utredningen Ett trygghetssystem för alla som i juni 2023 presenterade förslag på alternativa sätt att beräkna en individs sjukpenninggrundande inkomst. Man föreslår också att statliga konstnärspolitiska stipendier ska inkluderas då sjukpenningen beräknas. För idrottsrörelsen finns inga statliga stipendier som liknar dem inom kulturen men däremot samma behov av trygghetssystem.

För parasportare är situationen ännu svårare; detta blev tydligt uppmärksammat i samband med Paralympics i Paris. Detta är en fråga som regeringen särskilt bör beakta.

Riksidrottsförbundets uppfattning är att unga idrottsutövare bör ha rätt till pension, försäkringar och samma trygghet som alla andra. Vi socialdemokrater ser med oro på vad som kan ske avseende ungas elitsatsningar. Vi vill uppmana regeringen att inleda en dialog med idrottens företrädare om denna fråga.

Sverige behöver fler idrottsanläggningar

Det råder brist på anläggningar i flera delar av landet. Många kommuner har ett stort behov av att renovera och bygga nya idrottshallar, hockeyhallar och simhallar. Det är också brist på kunskap och samordning kommuner emellan. För att stimulera byggande genomförde den socialdemokratiskt ledda regeringen en samordningsåtgärd på 80 miljoner kronor och utökade Centrum för idrottsforskning uppdrag. Detta är dock inte tillräckligt. Kommunerna efterfrågar möjlighet till delfinansiering för nybyggnation och renovering av anläggningar. Mot bakgrund av detta menar vi socialdemokrater att regeringen bör beakta behovet av renovering och nybyggnation av idrottsanläggningar.

51-procentsregeln

Den svenska folkrörelsedrivna idrotten baseras på idén att den ska vara självständig och självstyrande. Det är medlemskapet som ska ligga till grund för föreningsmodellen. Arbetet sker i idrottsklubbar och föreningar med Riksidrottsförbundet som den samlade organisationen och stämman som dess högsta beslutande organ. Därför är det enbart idrottsrörelsens medlemmar som kan ändra i dess stadgar och något som politiken ska hålla sig ifrån. Vi beklagar att regeringen inte förstår detta och därmed ger uttryck för att frångå modellen för beslutsfattande inom idrotten. Regeringen verkar vilja frångå idrottsrörelsens och medlemskapets värde och tyngd, till förmån för enskilda privata kapitalägare. Att ifrågasätta 51-procentsregeln handlar i grunden om att frångå tanken om idrott som främst medlemsdriven. Vi socialdemokrater vill stödja idrottsrörelsen och vill verka för att 51-procentsregeln blir kvar.

E-sport som idrott

Svenska e-sportförbundet är sedan Riksidrottsförbundets årsmöte i maj 2023 medlem i Riksidrottsförbundet och det räknas nu som en idrott. Detta har tagits emot som mycket positivt av alla de som är engagerade inom e-sport och gaming. Beslutet innebär många positiva aspekter avseende stöd och tävlingar.

E-sportförbundets föreningar anordnar event och turneringar, både offline och online, och de arbetar för att främja e-sporten lokalt och skapa en positiv miljö för föreningens medlemmar.

Samtidigt är det viktigt att uppmärksamma att det finns en viss problematik kring datorspel som bl.a. Folkhälsomyndigheten har rapporterat om. Vi uppmanar regeringen att beakta dessa frågor.

Friluftslivspolitik för alla

Friluftsliv är en hörnsten i naturvårdspolitiken. Oavsett förutsättningar ska alla människor, däribland barn och unga, ha möjlighet att vistas i naturen och utöva friluftsliv med allemansrätten som grund. Vi socialdemokrater anser att förutsättningarna för människor att utöva friluftsliv ska fortsätta att utvecklas i alla delar av landet. Nationalparker och natur- och kulturresevat är viktiga för friluftslivet och lockar miljoner besökare varje år. De är också betydelsefulla för landsbygdsutveckling och för både lokal och regional utveckling. Den fortsatta utvecklingen av natur- och kultur-baserad turism är en betydelsefull del av en hållbar turism och besöksnäring genom den sysselsättning och de bidrag till den lokala ekonomin som denna turism skapar. Landets många naturreservat spelar en mycket stor roll för utövande av alla sorters friluftsliv, som vandring, ridning, cykling, svampplockning, fiske och paddling m.m. En stor del av friluftslivet utövas nära bostaden eller tätorten. Därför är det mycket viktigt att bevara en grön infrastruktur i och omkring städer och tätorter, inte minst i kommuner med en stark bebyggelseutveckling. Ansvaret för att se till att friluftslivet har goda förutsättningar är delat mellan stat och kommun och mellan många myndigheter. En fortsatt god samordning är därför viktig.

Friluftslivet har en lång tradition i vårt land, och det har starka kopplingar till vår historia och kultur och skapar gemenskap. Tillsammans med den unika allemansrätten har människor rätt att vistas och utöva friluftsliv i naturen, även på privat mark, under vissa förutsättningar.

Friluftslivet har en positiv inverkan på folkhälsan och välbefinnandet genom att främja fysisk aktivitet, avkoppling och kontakt med naturen, och det har möjlighet att påverka integrationen positivt. Verksamheterna inom svenskt friluftsliv bidrar till att öka kunskapen och medvetenheten om naturens betydelse och vikten av att skydda den för kommande generationer.

Oavsett förutsättningar ska alla människor, däribland barn och unga, ha möjlighet att vistas i naturen och utöva friluftsliv med allemansrätten som grund. Särskilt viktigt är det att de som är friluftsovana får möjlighet att prova på och komma i kontakt med svenskt friluftsliv.

I statsbudgeten för 2023 minskade SD-regeringen statens budget för skötsel och skydd av natur med två tredjedelar. Denna kraftiga nedskärning av anslaget gör att länsstyrelserna nu vittnar om att vindskydd, vandringsleder och grillplatser kan behöva stängas.

Därtill har anslaget för statlig friluftsinfrastruktur halverats samtidigt som bidrag till kommunala naturvårdsprojekt för friluftsliv och folkhälsa minskar, liksom bidrag för information om allemansrätten, enligt Svenska Turistföreningen och Friluftsförbundet. Konsekvensen är att eftersatta leder inte rustas upp och att befintliga rastskydd inte renoveras. Enligt Svenskt Friluftsliv är den främsta konsekvensen av den sänkta budgeten att information om allemansrätten helt sätts på paus och att kommunala naturvårdsprojekt uteblir.

Vi satsade 250 miljoner kronor mer än SD-regeringen på naturvårdsanslagen i statsbudgeten för 2023. Vi menade att anslaget skulle användas till insatser för skötsel och förvaltning av skyddad natur, bevarande och restaurering av biologisk mångfald, tillgängliggörande av naturreservat och insatser för ett förstärkt friluftsliv.

Vi socialdemokrater fördubblade 2022 anslaget till Svenskt Friluftsliv – från ca 50 miljoner kronor till cirka 100 miljoner kronor. Satsningen på friluftslivet var ett led i arbetet med att nå målen för friluftslivspolitikerna. Vi vill stärka friluftslivsorganisationernas stöd till skolans verksamhet med friluftsdagar och utomhuspedagogik samt främja satsningar på utevistelse för barn och unga, inte minst barn i socioekonomiskt utsatta områden.

Vi är mycket bekymrade över de konsekvenser som SD-regeringens drastiska nedskärningar i miljöbudgeten leder till för vår naturvård. Naturvården är avgörande för att skydda våra naturområden, arter och ekosystem som står inför allt större hot. Välmående ekosystem kan också bättre stå emot klimatförändringarna och absorbera mer koldioxid. Dessutom är naturvårdande skötsel viktig utifrån intresset för friluftsliv. Men med SD-regeringens nedskärningar riskerar vårt rika och välutvecklade friluftsliv att kraftigt försämrats. SD-regeringen har nästan halverat budgeten för naturvården med en nedskärning på 900 miljoner kronor från 2022 till 2023. I budgetpropositionen för 2025 lägger de tillbaka en bråkdel av pengarna de tagit bort och presenterar detta som en ”satsning”. Detta sätter både friluftsliv och jobbchanser på spel. Den otillräckliga finansieringen har lett till att Riksrevisionen nyligen gick ut och varnade för eftersatt skötsel av värdefulla naturområden. Vi socialdemokrater inser allvaret i frågan. För att vända den farliga utvecklingen föreslår vi stärkta möjligheter för skötsel av naturreservat, nationalparker och vandringsleder.

Vi föreslår en ökning med 250 miljoner kronor på anslag 1:3 inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur. Vi hänvisar till detta utgiftsområde för mer information om våra satsningar.

Då vi avvisar regeringens förslag om ett fritidskort vill vi istället föreslå åtgärder som kommer barn och unga till del direkt inför 2025. Vi vill se ökade insatser för barns och ungas friluftsliv, särskilt men inte enbart för dem i utsatta områden. Inom ramen för det ökade stödet bör insatser också ske för barn och unga med funktionsnedsättningar. Barn och unga med funktionsnedsättningar har sämre möjligheter att delta i friluftslivsaktiviteter. Att oreflekterat peka på ett barns fysiska skada eller diagnos vore ett bekvämt sätt att förklara inaktiviteten. Det är snarare en fråga om brist på kunskap, resurser och delaktighet. Vi socialdemokrater vill att barn och unga med funktionsnedsättningar ska få möjlighet att utöva friluftsliv på deras villkor. Det krävs ofta mer insatser och ledare som är utbildade för denna målgrupp. Vi föreslår därför en ökning av anslag 13:3 Stöd till friluftsgenerationer med 75 miljoner kronor.

Folkbildningen måste försvaras

Folkbildningen i Sverige har en särställning för livslångt lärande genom utbildning, omställning, bildning och delaktighet. Folkbildningen bidrar till att alla har en möjlighet att bli sedda och lyssnade på. En möjlighet för varje individ att läsa på sina egna villkor i vuxen ålder. Oavsett om du har en funktionsnedsättning, har varit arbetslös en lång tid, behöver läsa svenska språket för att få en sysselsättning eller inte har känt att gymnasiet fungerade så finns möjligheten för alla, såväl vuxna som ungdomar och äldre, att utvecklas och bildas. Att kunna ställa om senare i livet kan vara avgörande för just möjligheten att orka arbeta till pensionen eller att vara attraktiv på arbetsmarknaden.

Folkhögskolorna med sin unika utbildningsform fångar upp deltagare som andra utbildningsformer inte når. Folkhögskolorna stödjer deltagarna att komma vidare i utbildning, att forma sitt eget konst- och kulturintresse eller att få en sysselsättning på arbetsmarknaden. Deltagarna formar sina egna studier och ökar kunskapen och bildningen för personlig utveckling. De skaffar erfarenhet genom utbyte med andra deltagare och detta bidrar till både gemenskap och trygghet. För Socialdemokraterna och arbetarrörelsen är folkhögskolorna ett alternativt sätt att kompetensutvecklas, sadla om eller helt enkelt utbilda sig.

Idag finns det cirka 150 folkhögskolor i Sverige, varav drygt två tredjedelar drivs av idéburna organisationer och resterande har regioner som huvudmän. Tillsammans med de 10 statsbidragsberättigade studieförbunden utgör dessa den organiserade folkbildningen i vårt land. Målet för folkbildningspolitiken är att folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället. På så sätt har folkbildningen i Sverige en särställning som en bred arena för utbildning, bildning och delaktighet.

Studieförbunden som sträcker sig från det konservativa till det socialliberala är viktiga för hela kulturlivet. Studieförbunden är många gånger en språngbräda till vidare studier på folkhögskolorna. Dessa två folkbildningsformer tillsammans gör kittet i samhället då det kommer till demokrati, konst och kultur, jämlikhet och bildning.

Med tiden har folkbildningen blivit betydande i arbetet med att möta en rad samtida samhällsutmaningar, till exempel att stärka ett aktivt deltagande i samhället för alla

människor, att ge människor fler möjligheter att utbilda sig eller att byta yrkesinriktning, att ge nyanlända och andra utrikesfödda möjlighet till etablering i arbetslivet samt att tillhandahålla ett rikt, tillgängligt och inkluderande kulturliv i alla delar av landet. Folkhögskolan är som utbildningsform unik eftersom den når deltagare som andra utbildningsformer inte når och stödjer deltagarna att komma vidare till arbete och fortsatta studier. Folkhögskolan erbjuder därmed en andra och en annan chans till utbildning.

Den tidigare socialdemokratiska regeringen byggde under flera år ut folkhögskolan inom ramen för Kunskapslyftet. Utbildningsbehoven bland vuxna är fortsatt stora och det behöver finnas olika utbildningsalternativ för t.ex. unga vuxna, utrikesfödda och personer som inte har uppnått målen för en gymnasieutbildning. Finansieringsansvaret för folkbildningen är delat mellan stat, regioner, kommuner och huvudmän. Principen om delat finansieringsansvar är viktig att upprätthålla. Folkhögskolorna erbjuder också en studiemotiverande folkhögskolekurs och etableringskurs på folkhögskola i samarbete med Arbetsförmedlingen. Vi socialdemokrater bedömer att dessa kurser utgör ett viktigt steg på vägen till vidare studier, inom t.ex. en allmän kurs, och till etablering på arbetsmarknaden.

Folkbildningsrådet, som fördelar statsbidraget till folkhögskolorna och studieförbunden, måste säkerställa att statsbidraget används i linje med statens syften med stöden. Av Riksrevisionens granskningsrapport RiR 2022:20 framgår att kontrollen och granskningen av statsbidraget måste klargöras och förstärkas.

Mot bakgrund av behovet av ökad kontroll och granskning av statsbidraget till folkbildningen har vi socialdemokrater föreslagit en normgivande lagstiftning om demokrativillkor vid utbetalning av statsbidrag till det civila samhället som även ska tjäna folkbildningsområdet. Den förra, S-ledda, regeringen beslutade den 7 juni 2022 om kommittédirektiv till en utredning om styrning och uppföljning av folkbildningen (dir. 2022:75). Utredningen om styrning och uppföljning av folkbildningen – vägval inför framtiden presenterades i juni 2024. Vi ansåg mot bakgrund av detta att politiska åtgärder rörande folkbildningens verksamhet och roll borde invänta utredningen förslag.

Så har tyvärr inte skett. Utbildningsdepartementet föregick utredningen och gjorde en översyn av statens bidrag till folkbildningen och föreslog att Folkbildningsrådet inte längre ska besluta hur stor del av statsbidraget till folkbildningen som ska gå till folkhögskolor respektive till studieförbunden. Det ska i stället beslutas av regering och riksdag. Folkbildningsrådet ska fortsättningsvis enbart besluta om fördelningen av bidraget till de olika folkhögskolorna och studieförbunden. Förslaget trädde i kraft 2024-01-01.

Nu går dessutom SD-regeringen fram med en drastisk och omfattande nedskärning av folkbildningens anslag. Det kommer att ha en inverkan inte bara på folkbildningen, utan även på det civila samhället, lokalsamhället, kulturen och idrotten i vårt land. Reaktionerna har varit stora med manifestationer och tusentals som undertecknat protestlistor. Oron är nu stor hos många när SD-regeringen slagit in på denna direkt folkbildningsfientliga väg.

SD-regeringen föreslog 2023 en gradvis justering av statsbidraget. Förslaget innebar 250 miljoner mindre i budgeten till studieförbunden för 2024 följt av ytterligare sänkningar på 100 miljoner 2025 och 150 miljoner 2026. Detta skulle innebära en ny nivå för statsbidraget till studieförbunden på cirka 1,3 miljarder kronor 2026, jämfört med 1,8 miljarder kronor för år 2023.

Under 2024 har det rapporterats om hur minskningen av studieförbundens anslag har fått negativa verkningar: färre samlingslokaler, mindre verksamhet och något som särskilt sticker ut – radikalt minskad tillgång till replokaler för unga som spelar i band. Just detta med att minska möjligheterna att spela i band är särskilt allvarligt då Sverige, inte minst genom denna möjlighet, har blivit känt i världen för en framgångsrik pop- och rockmusikscen.

SD-regeringens stora nedskärningar för studieförbunden slår också mot all kulturell verksamhet på landsorten och i glesbygden. På flera platser i landet är de ideella kulturföreningarna och de lokala studieförbunden de enda aktörerna som skapar arrangemang och gemensamma kulturupplevelser för sina invånare.

Vi föreslår därför att anslag 14:1 Statsbidrag till studieförbund förstärks med 350 miljoner kronor för 2025 – för att studieförbunden inte ska nedmonteras. Vi socialdemokrater kommer alltid att stå upp för folkbildningen.

Folkhögskolan som en viktig utbildningsväg och en andra chans

Statsbidraget till folkbildning har minskat avsevärt, vilket har lett till att antalet folkhögskoleutbildningar som riktar sig till personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), som autism och adhd, har halverats.

Folkhögskolor har länge varit viktiga instanser för elever med NPF och andra särskilda behov. Dessa skolor erbjuder en anpassad studiemiljö som ofta saknas i det traditionella skolsystemet. På folkhögskolorna har eleverna fått möjlighet att utvecklas i deras egen takt, med små klasser och ett individuellt stöd som är avgörande för många med NPF-diagnoser. Skolornas flexibilitet och förståelse för elevernas unika behov har gjort dem till en trygg plats där eleverna inte bara kan nå sina utbildningsmål, utan också växa på ett personligt plan.

Med de kraftigt minskade statsbidragen hotas dock denna viktiga stödstruktur.

För de elever som tidigare haft möjlighet att hitta en anpassad utbildningsväg genom folkhögskolan innebär nedskärningarna att dessa alternativ nu blir betydligt färre. För de som har särskilda behov är detta en utveckling som riskerar att leda till att många hamnar utanför både utbildningssystemet och arbetsmarknaden.

Folkhögskolor vars deltagare har behov av särskilda stöd kan söka bidrag hos Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) för att täcka de merkostnader som anpassningarna medför. Vi välkomnar att regeringen i BP 2025 förstärker det särskilda utbildningsstödet med 25 miljoner kronor. Vi uppmanar regeringen att noga följa utvecklingen för att tillse att detta är en tillräcklig åtgärd.

Den unika roll som folkhögskolor har spelat i att skapa inkluderande utbildningsmiljöer är därför i akut fara, och behovet av stöd och anpassade lösningar är nu större än någonsin.

Fritidsledare spelar en otroligt viktig roll för att skapa meningsfulla aktiviteter och stötta ungdomar på deras väg mot vuxenlivet. Särskilt i utsatta områden är fritidsgårdar med en attraktiv verksamhet av god kvalitet oerhört viktiga för barn och unga. Fritidsledare utbildas på folkhögskolor, och vi vill öka anslaget till folkhögskolorna så att fler utbildade fritidsledare kan finnas ute i kommunernas verksamheter. Anslag 14:2

Statsbidrag till folkhögskolor ökas med 75 miljoner kronor avseende utbildning till fritidsledare.

Spelpolitik som värnar spelarna

Efter omregleringen av spelmarknaden har statens möjligheter att kontrollera det spel som riktas till svenska konsumenter ökat avsevärt. För att uppnå målen är en effektiv och ändamålsenlig tillsyn avgörande. Arbetet för att stänga ute olicensierat spel är fortsatt prioriterat. Möjligheterna för allmännyttig ideell verksamhet att erhålla finansiering genom intäkter från spel är fortsatt en prioriterad fråga och här är vi mycket kritiska till SD-regeringens inriktning att inskränka den möjligheten.

Vi beklagar SD-regeringens beslut att inte gå vidare med förslaget att införa krav på måttfullhet vid marknadsföring av spel. Detta riskerar att öppna upp för aggressiv marknadsföring utan en helhetsbedömning. I den proposition som behandlades i betänkande 2022/23:KrU2 En förstärkt spelreglering fanns ett förslag som anger på vilket sätt en måttfull marknadsföring ska vara och vikten av en helhetsbedömning. Kommersiella budskap ska begränsas till relevanta fakta rörande spelet, presenterade i så saklig form som möjligt och utan ovidkommande inslag. Marknadsföringen ska inte framställa spel som något socialt attraktivt eller antyda att spel bidrar till social framgång. Inte heller ska det finnas antydningar om att spel kan vara ett alternativ till arbete, en lösning på finansiella problem eller en form av finansiell investering.

Vidare ska budskapens utformning samt deras färg, bild, typografi och layout etc. bedömas utifrån kravet på måttfullhet. Det innebär att varken direktmarknadsföring eller utomhusreklam som sådan är oförenlig med kravet på måttfullhet, utan får bedömas utifrån en helhetsbedömning. För att uppfylla kravet på måttfullhet ska marknadsföringen inte heller vara påträngande (prop. 2016/17:8 s. 46). Vägledning för bedömningen finns bl.a. i Konsumentverkets praxis och allmänna råd, i Europeiska kommissionens rekommendation 2014/478/EU av den 14 juli 2014 om principer för att skydda konsumenter och spelare i samband med onlinespeltjänster och för att förhindra att underåriga spelar onlinespel om pengar samt i branschorganisationernas riktlinjer för marknadsföring. Som ett exempel på vad som kan anses strida mot måttfullhetskravet kan nämnas marknadsföring som förmedlar bilden av att spel är riskfritt eller liknande om så inte är fallet. Det får också anses strida mot kravet på måttfull marknadsföring att exempelvis ange att ett erbjudande är gratis, om det krävs att spelaren själv måste satsa pengar eller göra någon annan motprestation, som t.ex. att lämna person- eller kontaktuppgifter, för att kunna ta del av det (prop. 2017/18:220 s. 164 och 328).

Det finns anledning att ta oron för att marknadsföringen har en stark påverkan på bl.a. barn och ungdomar på allvar. Marknadsföringen av spel riskerar dessutom att påverka personer med spelproblem negativt och kan leda till mycket allvarliga konsekvenser för både den enskilde och hans eller hennes närstående. Vi förordar därför på samma sätt som propositionen ett justerat krav på måttfullhet. Den närmare innebörden av måttfullhetskravet bör även fortsättningsvis utvecklas genom praxis. Det finns dock skäl att i spellagen förtydliga att det vid den helhetsbedömning som ska göras ska särskild hänsyn tas till hur riskfyllt det spel som marknadsförs är. Vi ansluter oss därför till förslaget om att en helhetsbedömning ska göras för att avgöra om marknadsföringen är måttfull. Vid bedömningen ska det särskilt beaktas hur stor risk det aktuella spelet

innebär för utvecklande av spelproblem och i vilken utsträckning marknadsföringen riskerar att nå personer under 18 år.

AB Trav och Galopps (ATG:s) kanaliseringsrapport för första kvartalet 2024 visar på en fortsatt ökning av webbtrafiken till olicensierade spelbolag i Sverige. Rapporten, som täcker tidsperioden från första kvartalet 2019 till det första kvartalet 2024, belyser en växande och mycket oroande trend inom spelbolagsindustrin.

Rapporten för första kvartalet 2024 redovisar att kanaliseringsgraden har sjunkit till 68–81 procent (69–82 procent i kvartal 4 år 2023), vilket är långt ifrån regeringens mål på 90 procent. Ur ett folkhälsoperspektiv är dessa siffror än mer alarmerande eftersom problemspelande ofta är kopplat till olicensierat spel där kraven på spelansvar hos aktören är obefintliga. Det är inte olagligt för olicensierade bolag att befinna sig på den svenska marknaden, men det är olagligt för dem att marknadsföra sig mot svenska konsumenter, vilket ändå görs på olika sätt.

Främjandeförbudet fungerar uppenbarligen inte som skydd för de mest sårbara grupperna och för att åstadkomma god kanalisering. Det är dags att se över frågan om att göra det olagligt att erbjuda olicensierat spel i Sverige, och vi uppmanar regeringen att utreda frågan.

Folkhälsomyndigheten pekar på att det finns ett samband mellan datorspel och problem med spel om pengar, och vissa inslag i datorspel är särskilt problematiska i det perspektivet. Sambandet kan vara viktigt för arbetet med att förebygga problem med spel om pengar. Bland män som spelade datorspel dagligen 2018 hade andelen med problemspelande ökat tre år senare. Bland kvinnor som spelade datorspel dagligen 2018 hade andelen med någon grad av spelproblem ökat tre år senare.

IQ är ett fristående dotterbolag till Systembolaget, vars uppdrag är att genom kunskap och kommunikation skapa medvetenhet, eftertanke och engagemang kring alkohol. Syftet är att minska alkoholens skadeverkningar i samhället. Vi socialdemokrater menar att det vore angeläget att ha IQ som förebild när det gäller spel och spelmissbruk. Vi föreslår att regeringen ser över frågan om att inrätta en aktör lik IQ inom spelområdet.

Ett annat problem är den möjlighet som finns i spel för barn att köpa sig fördelar eller tillbehör. Sveriges konsumenter har tillsammans med 20 andra konsumentorganisationer anmält några av spelväldens största jättar till EU:s nätverk för konsumentmyndigheter. Organisationerna hävdar att spelen manipulerar barn att lockas till köp i spelen. Det finns otaliga exempel på att barn, utan att föräldrarna har förstått hur det går till, spenderat stora belopp. Vi uppmanar regeringen att komma med förslag om hur detta kan förhindras.

Små föreningsdrivna lotterier

Föreningar som tidigare bedrivit lotterier inom en kommun under kommunala lotteritillstånd med en avgift på 500 kr för en 5-årslicens tvingas nu söka spellicens hos Spelinspektionen som då tvingar små landsbygdsföreningar att betala större delen av hela överskottet i avgifter (licensavgift och tillsynsavgift) för en licens hos Spelinspektionen.

Gränsen för att en förening får bedriva lotterier inom en kommun under kommunalt lotteritillstånd är satt så lågt som en årlig bruttoomsättning på ca 382 000 kr/år (6,66 prisbasbelopp per år).

För att mindre, lokala lotterier som tidigare hanterats av kommunen ska kunna fortsätta utan Spelinspektionens krav på certifiering, rapportering och komplexa licensansökningar bör kommunala lotterier, dvs. lotterier som arrangeras inom en kommun i huvudsak, som inte är onlinespel kunna omsätta upp till 5 mkr om året och ha en högsta vinst på 10 prisbasbelopp.

Därigenom kan lokala lotterier på gräsrotsnivå där köpare och förening i huvudsak finns inom en kommungräns överleva och slippa Spelinspektionens komplexitet och kraftigt ökade avgifter och den osäkerhet det innebär. Samtidigt bör tillsynen kunna vara effektivare och bättre om den ligger på kommunen då kunskapen om föreningslivet hos en kommun är klart större hos kommunförvaltningen (föreningar har ju redan redovisningar dit för aktivitetsstöd och anläggningsstöd) och därmed kan lotteriets hantering bättre granskas där. Dessutom har kommuner tidigare hanterat dessa lotterier under många år, så erfarenheter och kompetens finns redan på plats inom lokala lotterier hos kommunen. Vi föreslår att regeringen ser över frågan om spellicenser och avgifter för små föreningsdrivna lotterier.

Allmännyttiga lotterier som drivs av partier

Regeringen har tillsatt en parlamentarisk kommitté (Förstärkt insyn och transparens i finansieringen av politiska partier, dir. 2023:88) som ska se över finansieringen av politiska partier och reglerna kring kontakter mellan politiker och lobbyister. Se Socialdemokraternas kommittémotion Utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

Utöver detta har regeringen och SD låtit utreda hur lotterier som inkomstkälla för partier ska kunna stoppas.

Ds 2024:3 Partipolitiska lotterier presenterades 2024-03-01. Utredningen förordar ett alternativ med skarpare krav för just partipolitiska lotterier, snarare än ett förbud. Utredningen har mötts av kritik från flera remissinstanser och flera pekar på bristen i proportionalitet i förslaget samt att det eventuellt strider mot både svensk grundlag och internationella konventioner. Det finns en oro för att utredningens förslag i längden kan innebära en allmän åtstramning för alla lotterier till förmån för allmännyttiga ändamål. Det lyfts därutöver, bland annat av Advokatsamfundet, att lagstiftning ska vara generell. Regeringsformen förutsätter att en lag ska vara en generell föreskrift. Det är inte möjligt för riksdagen att genom lag fatta ett beslut som avser endast ett visst konkret fall. Advokatsamfundet menar vidare att förslagen har till effekt att i väsentlig grad reducera intäkterna för ett politiskt parti. Advokatsamfundet lyfter också frågan om den grundlagsskyddade föreningsfriheten. Även andra konstitutionella aspekter aktualiseras, såsom kravet på lagars generella giltighet, proportionalitetsprincipen och likhetsprincipen. Trots detta behandlas inte dessa frågeställningar med ett enda ord i promemorian. Det finns också europarättsliga frågor som berörs av förslaget men som behandlas ofullständigt. Vi menar att det bör vara fortsatt möjligt att bedriva väl reglerade lotterier för allmännyttiga ändamål, så också för politiska partier, och att regeringen inte bör gå vidare med utredningens förslag.

Azadeh Rojhan (S)

Ewa Pihl Krabbe (S)

Louise Thunström (S)

Lars Mejern Larsson (S)

Magnus Manhammar (S)

Kristoffer Lindberg (S)